

Státní úřad inspekce práce

Kolářská 451/13, 746 01 Opava
telefon: 950 179 101, fax: 553 626 672
IČ 750 46 962
opava@suip.cz, www.suip.cz

ROČNÍ SOUHRNNÁ ZPRÁVA **o výsledcích kontrolních akcí** **provedených inspekcí práce** **za rok 2013**

březen 2014

1. Úvodní slovo

V závěru roku 2012 byl v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 písm. c) zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších změn a doplňků (zákon o inspekci práce), sestaven Roční program kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce na rok 2013, který byl projednán v Radě vlády pro BOZP s vyššími odborovými orgány a organizacemi zaměstnavatelů, a následně byl předložen ke schválení Ministerstvu práce a sociálních věcí. Podle tohoto programu byly v roce 2013 prováděny schválené kontrolní akce jako hlavní úkoly kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce.

Některé hlavní úkoly jsou zařazovány opakovaně a navazují na kontroly z předchozích let (jedná se např. o hlavní úkoly ve stavebnictví, kontroly BOZP v malých a středních podnicích, kontroly na základě přijatých podnětů, kontroly agentur práce, kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců, kontroly dodržování zákona o zaměstnanosti, integrovanou inspekci a Program „Bezpečný podnik“). Další hlavní úkoly byly zadány ve stejných oblastech, ale s korigovaným cílem a zadáním (v oblasti dopravy, zemědělství, lesnictví a kontroly vyhrazených technických zařízení). Kromě toho byly v roce 2013 prováděny i mimořádné kontrolní akce vyvolané dle aktuální potřeby, a to v oblasti nelegálního zaměstnávání a v oblasti pracovních vztahů a podmínek.

Hlavní úkoly byly realizovány podle smyslu cílů a konkrétních zadání a stanovené počty kontrol pro jednotlivé hlavní úkoly byly splněny. Z výsledků provedených kontrol lze rozpoznat přínos zvolených hlavních úkolů, jejichž realizací orgány inspekce práce plnily svou jak preventivní, tak i represivní úlohu, pro kterou byly zřízeny.

Na základě podkladů oblastních inspektorátů práce byla podle § 4 odst. 2 odst. e) zákona o inspekci práce zpracována tato roční souhrnná zpráva. Tato zpráva obsahuje dílčí zprávy k jednotlivým hlavním úkolům. Všechny zprávy za hlavní úkoly v úplném znění jsou obsaženy ve Zprávě o činnosti Státního úřadu inspekce práce za rok 2013.

Číselné údaje uvedené v této zprávě jsou platné k 31. 12. 2013, pokud není uvedeno jinak.

1.1 Postavení úřadu ve státní správě

Nadřízeným orgánem Státního úřadu inspekce práce (SÚIP) je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Podřízenými orgány úřadu jsou jednotlivé oblastní inspektoráty práce (OIP), kterých je celkem osm.

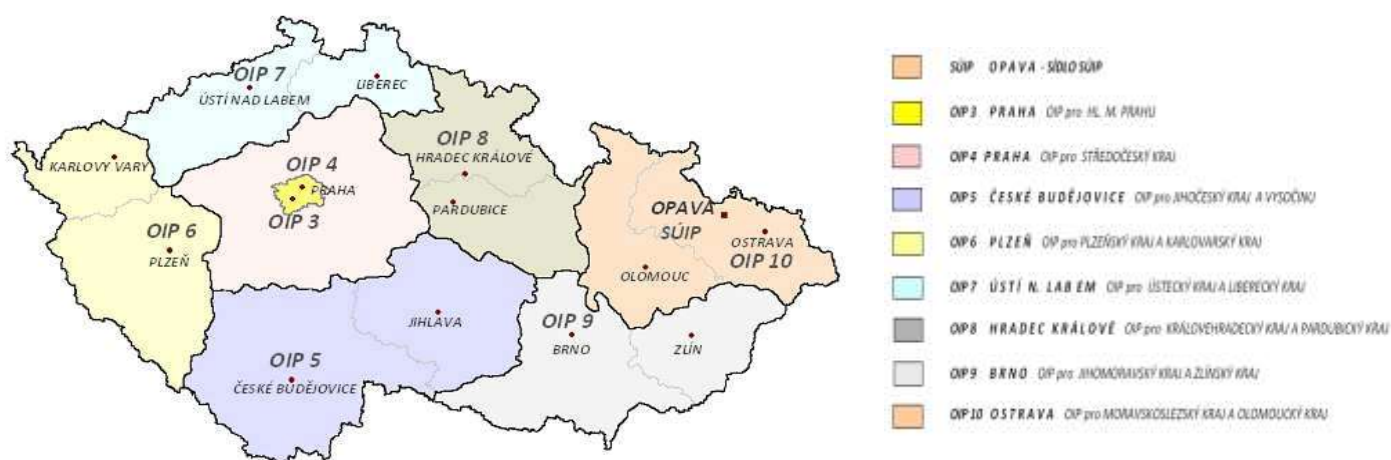
1.2 Organizační struktura SÚIP Opava

V čele SÚIP stojí generální inspektor, který je do své funkce jmenován ministrem práce a sociálních věcí. Generální inspektor je zastupován náměstkem. Samotný Státní úřad inspekce práce se dělí na šest odborů, v jejichž čele stojí ředitelé odborů. Interní audit je prováděn interním auditorem, který spadá přímo pod generálního inspektora. Státní úřad inspekce práce řídí jednotlivé oblastní inspektoráty práce.

1.3 Oblastní inspektoráty (Dislokace a akční teritorium)

Státní úřad inspekce práce řídí celkem osm oblastních inspektorátů práce. V čele každého oblastního inspektorátu stojí vedoucí inspektor, který podléhá přímo generálnímu inspektorovi. Každý oblastní inspektorát práce pak ve své činnosti pokrývá (s výjimkou hlavního města Prahy a Středočeského kraje) celkem dva kraje (NUTS II)¹. Pomocí tohoto rozdělení podchycuje Státní úřad inspekce práce co do své činnosti celé území České republiky.

Mapa působnosti oblastních inspektorátů práce:

¹ Nomenclature des Unites Territoriales Statistique - klasifikace územních statistických jednotek
NUTS II – územní statistické jednotky (tzv. regiony soudržnosti)

Seznam oblastních inspektorátů práce:

- **Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze**
Kladenská 103/105, 160 00 Praha 6
- **Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj se sídlem v Praze**
Ve Smečkách 29, 110 00 Praha 1
- **Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu se sídlem v Českých Budějovicích**
Vodní 21, 370 06 České Budějovice
- **Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni**
Schwarzova 27, 301 00 Plzeň
- **Oblastní inspektorát práce pro Ústecký a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem**
SNP 2720/21, 400 11 Ústí nad Labem
- **Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové**
Říční 1195, 501 01 Hradec Králové
- **Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský a Zlínský kraj se sídlem v Brně**
Milady Horákové 3, 658 60 Brno
- **Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě**
Živičná 2, 702 69 Ostrava

1.4 Inspektoři

Kontrolní činnost je od 1. 1. 2012 prováděna inspektory ve třech velkých oblastech. První skupinu tvoří inspektoři pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení. Druhou skupinou jsou inspektoři pro oblast pracovněprávních vztahů a podmínek. Mimo to zastupuje každý jednotlivý inspektor jednu nebo i více odborností, ve kterých vyvíjí svou inspekční činnost. Nově vytvořená skupina inspektorů vznikla z důvodu kontrolních kompetencí převedených od 1. 1. 2012 od Úřadu práce ČR, která je zaměřena na kontrolu dodržování povinností dle příslušné části zákona o zaměstnanosti, zejména na kontrolu nelegálního zaměstnávání.

2. Kontrolní činnost a kontrolní akce v roce 2013

Přehled hlavních úkolů:

- I. Bezpečnost práce ve stavebnictví
- II. Kontrola zaměstnavatelů s vozovým parkem
- III. Kontrola systému BOZP a pracovních podmínek v malých a středních podnicích a v dalších vybraných podnicích s počtem zaměstnanců 250 a více
- IV. Kontrola systému opatření souvisejících s ochranou osob a zaměstnanců před úrazem elektrickým proudem
- V. Bezpečnost práce při používání zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemene
- VI. Bezpečnost práce při provozu plynových a tlakových zařízení se zaměřením na provoz nízkotlakých kotlen spotřebičů, plynových pecí a výměňkových stanic včetně tlakových nádob
- VII. Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi
- VIII. Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb
- IX. Kontrola systému BOZP ve zdravotnických zařízeních se zaměřením na všeobecnou bezpečnost a elektrická zařízení
- X. Kontrola systému BOZP v zemědělství
- XI. Dodržování bezpečnosti práce při manipulaci a skladování dříví
- XII. Integrovaná inspekce podle zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií
- XIII. Program „Bezpečný podnik“
- XIV. Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti pracovněprávní, BOZP a zaměstnanosti
- XV. Kontrola dodržování povinností zaměstnavatelů podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- XVI. Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců
Mimořádné kontrolní akce zaměřené na oblast nelegální práce
- XVII. Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů na úseku agenturního zaměstnávání a vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb v členských zemích EU
- XVIII. Mimořádné kontrolní akce zaměřené na oblast pracovních vztahů a podmínek

I. Bezpečnost práce ve stavebnictví

Náplní kontrolní činnosti ve stavebnictví bylo prověření stavu a úrovně zajišťování bezpečnosti práce u zhotovitelů staveb na staveništích dané kontrolním seznamem. Úkol byl opět zaměřen na práce ve výškách a zemní práce, které patří k nejrizikovějším činnostem na staveništích a k činnostem s nejvyšším počtem smrtelných pracovních úrazů (téměř **85 %**) v rámci kontrol šetření jejich příčin.

V průběhu roku byly provedeny kontroly u **1 233** právních subjektů podnikajících ve stavebnictví. Kontroly byly prováděny na staveništích, kde pracovali současně zaměstnanci více zaměstnavatelů i podnikající fyzické osoby, které nikoho nezaměstnávaly. Dále pak kontroly byly zaměřeny na stavební organizace střední a malé velikosti. Nejčastější nedostatky byly zjištěny u způsobu zajištění zaměstnanců proti pádu z výšky, určení vhodného OOPP proti pádu z výšky a jeho ukotvení, nebo zajištění volných okrajů. Dále u technických konstrukcí, kterými jsou zaměstnanci chráněni proti pádu z výšky, dočasných stavebních konstrukcí (lešení). Časté byly nedostatky u pracovních postupů při zajištění výkopových prací.

Oblasti, na které byly kontroly zaměřeny:

- Vzájemná informovanost o rizicích
- Povinnost zaměstnavatele při pracovních úrazech
- Poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik
- Ochrana proti pádu z výšky
- Přidělení OOPP proti pádu, určení místa ukotvení a jejich kontrola
- Zajištění staveb
- Bezpečnostní požadavky na technické konstrukce (lešení)
- Zajištění prostoru pod prací ve výškách
- Zajištění výkopů a stěn výkopů a provedení bezpečných sestupů a výstupů
- Bezpečný provoz a používání strojů na staveništi
- Manipulace s materiálem
- Výchozí revize prozatímního elektrického zařízení

Celkem bylo zkontrolováno **1 233** kontrolovaných subjektů. Bylo provedeno **1 387** kontrol, při kterých bylo zjištěno **4 012** nedostatků. Za správní delikty zjištěné při kontrolách bylo uloženo celkem **176** pokut o celkové výši **4.274.000** Kč.

Údaje, které poskytly výsledky kontrol, potvrzují, že staveniště je stále jedním z nejrizikovějších pracovišť, na kterém se setkáváme s pracovními činnostmi obsahujícími rizika z různých odvětví.

U menších subjektů a OSVČ, které přebírají staveniště od hlavních zhotovitelů nebo velkých stavebních firem, nejsou úkoly v prevenci rizik dostatečně plněny. Tyto subjekty nemají zaveden systém vyhledávání rizik a vnitřních kontrol BOZP na staveništi.

Podnikající fyzické osoby, které vykonávají nebezpečné práce, jako jsou práce ve výškách při montáži a demontáži dočasných stavebních konstrukcí, práce tesařské, klempířské a pokrývačské, berou jakoukoliv práci bez ohledu na rizika, kterým jsou vystaveny. Nebezpečí vnímají jako zbytečně zdržující faktor. Na úroveň zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci zhotovitele, mají vliv podmínky stanovené zadavatelem, které se odrážejí v termínech na provedení prací, cenou zakázky a dalšími vlivy odrážejícími se v nedostatku kvalifikovaných pracovníků i za cenu nedodržení samotných technologických postupů stavby.

V těchto případech by se měla příznivě projevit činnost koordinátorů BOZP. Úroveň činnosti a odbornosti koordinátorů (často tuto činnost souběžně provádí technický dozor investora) na stavbách je velmi rozdílná. Ve vztahu ke stále většímu tlaku na co nejnižší investiční náklady zadavatelů staveb je přítomnost koordinátora BOZP na stavbě pouze občasná a formální. Tyto závěry vyplývají i z kontrol šetření pracovních úrazů na staveništích, kde ve většině případů buď koordinátor BOZP vůbec nebyl určen nebo jeho činnost byla občasná, nedostatečná a neodborná.

Většině případů zjištěných porušení BOZP při kontrolách na stavbách bylo možné předejít především důslednější kontrolou pracovišť a stavenišť vedoucími a odpovědnými pracovníky jednotlivých zhotovitelů, především jejich spoluprací s odborně způsobilými osobami působícími v oblasti prevence rizik a koordinátory BOZP na staveništích. Činnost koordinátorů by měla výraznou měrou přispět ke zvýšení úrovně BOZP na staveništích. Lze konstatovat v porovnání s předcházejícím obdobím, že došlo k určitému zlepšení úrovně výkonu koordinátorů na stavbě, a to i z hlediska zpracovaných plánů BOZP.

II. Kontrola zaměstnavatelů s vozovým parkem

Výsledky kontrol provedených v roce 2013 prokázaly, že úkol zvolený se širším a blíže nespecifikovaným zadáním umožnil provádět kontrolu i u těch zaměstnavatelů, kteří nejsou dopravci s koncesí, ale mají vlastní vozový park. Tato skupina zaměstnavatelů v dopravě byla dlouho opomíjenou skupinou, neboť zadání hlavního úkolu omezovalo výběr dopravců, buď na kamionovou, nebo autobusovou dopravu, ale vždy to byli dopravci s udělenou koncesí. V současné podobě úkol umožňuje zahrnout všechny zaměstnavatele, kteří mají vozový park, ale současně nevylučuje do kontrolních akcí zahrnout i dopravce s koncesí.

Výběr subjektů byl proveden v souladu se zadáním úkolu podle předem sestaveného plánu kontrolní činnosti a v průběhu roku byl průběžně aktualizován a doplňován, a to především o podnikající subjekty, na které byl podán podnět. U těchto subjektů byla kontrola zaměřena na obsah podnětu, a jelikož se většinou jednalo o firmy, kde ještě nebyla v minulých letech kontrola, provedla se zároveň kontrola dle zadání tohoto úkolu.

Zejména u nově vzniklých subjektů bylo při prováděných kontrolách poskytováno poradenství, neboť předchozí kontroly prokázaly, že zejména tyto subjekty nemají často v těchto otázkách dostatečné znalosti a nemohou posoudit úroveň externích poskytovatelů služeb v oblasti BOZP, nebo doporučení externích bezpečnostních techniků obcházejí, protože jim připadají příliš nákladná.

Kontroly byly zaměřeny na tyto oblasti:

- obecná prevence rizik
- zdravotní způsobilost
- pracovní postupy
- návody k obsluze
- dodržování stanoveného pracovního režimu řidičů
- stav techniky z pohledu BOZP.

Při plnění tohoto úkolu bylo oblastními inspektoráty práce provedeno **377** kontrol u **371** subjektů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno **1 428** porušení právních předpisů ve vztahu k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci při provozování dopravy. V **12,4 %** případů nebyly kontrolou zjištěny žádné nedostatky. Dopravcům bylo uloženo celkem **48** pokut v celkové výši **3.766.000 Kč**.

V rámci plnění úkolu nedošlo k žádnému vydání zákazu používání objektů, pracovišť, resp. k zákazu práce přesčas či práce v noci. Kontroly byly ve většině případů ukončeny vydáním písemného opatření k odstranění zjištěných závad, včetně přiměřených lhůt k jejich odstranění.

Svoji náročností patří silniční doprava k přetrvávajícím nejrizikovějším oblastem lidské činnosti s následnými újmami na zdraví, ale i se smrtelnými úrazy osob, ke kterým dochází v souvislosti s provozem, údržbou a opravami silničních vozidel. Při nedodržování bezpečnostních předpisů zaměstnavateli a samotnými řidiči je navíc ohrožena bezpečnost ostatních účastníků silničního provozu.

Současný úkol byl zaměřen na všechny zaměstnavatele, kteří při své činnosti využívají vozový park. Předmětem kontrolní činnosti byl systém obecné prevence, to znamená organizování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímání opatření k předcházení rizikům, seznamování zaměstnanců s právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti práce a ochraně zdraví pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné bezprostředně na jejich pracovišti, dodržování pokynů výrobců vozidel uvedených v návodech k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti zaměstnanců a organizování a dodržování pracovního režimu řidičů. Snahou bylo preventivně působit na kontrolované subjekty ve smyslu zajištění bezpečnosti provozu v silniční dopravě a bezpečné práce řidičů.

Přínosem provedených kontrol bylo fyzické vyhledání závad a možnost konzultace zaměstnavatele s inspektorem v průběhu kontroly, ale i nad závěry kontroly a nad způsobem odstranění závad. Zaměstnavatelé byli upozorňováni na plnění povinností souvisejících s provozováním dopravy a vycházejících z české legislativy. Zaměstnavatelé v dopravě si přivykli dbát na dodržování sociálních předpisů stanovených v evropských nařízeních, které na silnicích kontrolují a sankcionují orgány státního odborného dozoru. Odmítají akceptovat, že kromě těchto předpisů musí ještě současně dodržovat i předpisy české legislativy, a to zákoník práce a související předpisy, nařízení vlády č. 589/2006 Sb. a nařízení vlády č. 168/2002 Sb., o jehož existenci nemají někdy ani ponětí. Plnění těchto povinností by mělo vést k zodpovědnějšímu přístupu při zajištění bezpečného a spolehlivého provozu, a tím i snížení rizika možného ohrožení zdraví zaměstnanců.

Základní cíl úkolu ověřit stav bezpečnosti práce při provozování dopravy byl splněn a zjištěné poznatky ukázaly zaměstnavatelům-dopravcům oblasti, kde musí být přijata opatření vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci. Lze konstatovat, že v oblasti dopravy dochází k mírnému zlepšení znalostí zaměstnavatelů na požadavky bezpečné práce, jak dokazují výsledky kontrol.

Jednoznačně pozitivně lze hodnotit i tu skutečnost, že povolna narůstá počet subjektů, kde kontrola nezjistila žádná závažná pochybení. Tuto situaci lze přičíst na vrub poradenské činnosti Státního úřadu inspekce práce a oblastních inspektorátů práce, která je zaměstnavatelům poskytována a pozitivně ji přijímají a vítají.

III. Kontrola systému BOZP a pracovních podmínek v malých a středních podnicích a v dalších vybraných podnicích s počtem zaměstnanců 250 a více

Značný počet podnikatelských subjektů v České republice spadá z hlediska počtu zaměstnanců do kategorie malých a středních podniků. Každý rok z nich určitý počet zaniká a naopak nově vznikají jiné podniky. Z historie provádění kontrol vyplývá, že z hlediska prevence předcházení vzniku pracovních úrazů a nemocí z povolání je důležité, aby kontrola u nově vzniklých podniků proběhla po zahájení jejich činnosti co nejdříve. Z těchto důvodů byly kontroly v rámci tohoto úkolu směřovány do těch oborů ekonomických činností, kde lze předpokládat vyšší potencionální ohrožení zaměstnanců a kde je nutné zaměstnavatele vést k dlouhodobé péči o zajišťování oblasti bezpečnosti práce, vytváření vhodných pracovních podmínek a požadovaných pracovně právních vztahů. Jedná se hlavně o činnosti, u kterých dlouhodobě dochází ke zvýšené pracovní úrazovosti. Dále pak u podniků, na které poukazovaly podněty na neplnění povinností vyplývajících ze závazných předpisů pro oblast bezpečnosti práce a u podniků, u kterých došlo ke vzniku smrtelných pracovních úrazů nebo úrazů vyžadujících hospitalizaci delší než pět dní.

Praxe ukazuje, že z hlediska prevence je také žádoucí, aby kontroly byly provedeny i u podniků s větším počtem zaměstnanců (nad 249 - velkých podniků), proto byly vybrány ke kontrolám i tyto podniky.

V rámci plnění tohoto úkolu bylo v roce 2013 provedeno celkem **4 083** kontrol u **4 012** subjektů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno **14 343** nedostatků.

Nejčastěji zjišťované nedostatky se týkaly nedodržování ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, dále NV č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí a zákona č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů.

Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo v **11 486** případech uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce. Ve **2 857** případech zjištěných nedostatků nebylo opatření vydáno, protože nedostatky byly odstraněny v průběhu kontroly.

V **1** případě byl vyřazen stroj z provozu a v **1** případě byl vydán zákaz provádění činnosti (užívání nebezpečného postupu práce).

Za správní delikty a přestupky bylo uloženo kontrolovaným subjektům celkem **200** pokut ve výši představující celkovou částku **4.588.000 Kč**. S ohledem na skutečnost, že v rámci úkolu bylo kontrolováno **4 012** subjektů, bylo k uložení sankce přistoupeno u **200** subjektů, tj. u **5,0 %** z celkového počtu kontrolovaných subjektů.

Výsledky kontrol naznačily, že se na úseku bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci stále vyskytují nedostatky ve stavu samotných pracovišť, provozu strojů a technických zařízení, ale i v oblasti výchovy a vzdělávání zaměstnanců, ve zpracování a následném vedení předepsané provozně technické dokumentace provozovaných vyhrazených i ostatních technických zařízení. Praxe ukazuje, že úroveň řízení systému BOZP závisí do značné míry na trvalé péči a zájmu zaměstnavatelů o otázky bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci. Dále ve velké míře závisí i na odborné znalosti a zkušenosti osob zajišťujících oblast řízení péče o BOZP.

K pozitivům provedených kontrol a tím ke zlepšení stavu bezpečnosti práce a provozu technických zařízení zejména přispělo zlepšení informovanosti kontrolovaných subjektů o problematice bezpečnosti práce, kdy všechny zjištěné nedostatky byly prokonzultovány se statutárními zástupci kontrolovaných subjektů a byly nařízeny termíny k jejich odstranění. Za velký klad provedených kontrol lze označit (dle vyjádření převážné většiny kontrolovaných subjektů) provádění konzultační činnosti inspektory přímo při prováděných kontrolách. Zavedením tohoto systému přispělo k větší vstřícnosti a ochotě kontrolovaných subjektů spolupracovat s inspektory, což má za následek zvětšující se úroveň znalostí problematiky bezpečnosti práce ze strany statutárních zástupců kontrolovaných subjektů.

Vzhledem k výše uvedenému a ke skutečnosti, že stále jsou zjišťovány mnohdy velmi závažné nedostatky v oblasti BOZP a stále vznikají nové podniky, bylo přistoupeno k tomu, že tento hlavní úkol bude realizován i v roce 2014.

IV. Kontrola systému opatření souvisejících s ochranou osob a zaměstnanců před úrazem elektrickým proudem

Vzhledem ke svému rozšíření a používání nabývají elektrická zařízení s běžnými napětími charakter téměř všeobecných technických zařízení a u uživatelů dochází ke snížení respektu k nim. U vyšších výkonů a napětíových úrovní jsou pak nehodové události a úrazy většinou spojeny se závažnými následky.

Z přehledů pracovní úrazovosti v souvislosti s elektrickými zařízeními vyplývá, že nejčastějšími uváděnými příčinami je nedostatek osobních předpokladů spolu s používáním nebezpečných pracovních postupů nebo způsobů práce a špatně nebo nedostatečně odhadnutým rizikem. Dalšími objektivními příčinami jsou nesprávná organizace práce, nedostatek potřebné kvalifikace a nepoužívání předepsaných bezpečnostních opatření.

V rámci tohoto úkolu bylo v roce 2013 provedeno **757** kontrol. Při všech kontrolách bylo zjištěno **3 009** nedostatků představujících porušení závazných právních předpisů. Dále bylo navrženo v rámci kontrol **88** technickoorganizačních opatření.

Z celkového počtu zjištěných porušení bylo v **2 558** případech uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce. V **451** případech porušení bezpečnostních předpisů nebylo vydáno opatření, protože závady byly odstraněny v průběhu kontroly. Ve čtyřech případech bylo nařízeno vyřazení strojů a zařízení z provozu.

Zjištěnému počtu závad odpovídají i sankční postihy, které oblastní inspektoráty práce uplatnily ve smyslu zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů. Oblastní inspektoráty práce uložily v rámci plnění tohoto úkolu **34** pokut v celkové částce **569.000 Kč**.

Závěrem lze konstatovat, že cíle úkolu bylo dosaženo, jelikož kontroly u kontrolovaných subjektů měly v první řadě charakter osvěty v oblasti povinností plynoucích z právních předpisů. Vydaná opatření měla za následek snížení rizik spojených s provozem vyhrazených elektrických technických zařízení. Výsledky kontrol tohoto úkolu zcela jednoznačně ukazují, že největší nedostatky jsou v oblasti technické prevence rizik, kdy kontrolované subjekty nezajišťují v dostatečné míře údržbu, kontroly a revize zejména starších strojů a zařízení. Proto je potřeba této oblasti věnovat trvalou pozornost a i v příštím roce do ní směřovat další kontroly, aby bylo možné ještě efektivněji snižovat rizika na pracovištích s vyhrazenými elektrickými technickými zařízeními. Což by mělo vést ke snižování pracovní úrazovosti v této oblasti.

Při kontrolách byly kontrolovaným subjektům ukládány opatření k odstranění nedostatků nebo uloženy pokuty. K účinné prevenci z hlediska bezpečného provozu kontrolovaných technických zařízení přispělo zcela určitě i poradenství poskytované v rámci kontrol.

V. Bezpečnost práce při používání zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemen

Úkol „Bezpečnost práce při používání zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemen“ byl stanoven jak pro vyhrazená, tak i tzv. „nevyhrazená“ zdvihací zařízení. Zadání úkolu vycházelo zejména z kontrolních zjištění z předcházejícího období, kde bylo zjištěno, že zaměstnavatelé nemají zpracován základní materiál pro činnost jeřábu, tzn. místní provozní bezpečnostní předpis, kterým je „systém bezpečné práce“. V rámci úkolu bylo zjištěno, že tento předpis je v řadě případů nekonkrétní a neodpovídá charakteru práce, což se také negativně projevuje například ve zvýšené pracovní úrazovosti, a to u pracovních úrazů smrtelných a pracovních úrazů vyžadující hospitalizaci delší než 5 dnů. Při kontrolních činnostech bylo také zjištěno, že zaměstnavatelé nevěnovali dostatečnou pozornost označení, volbě, skladování a vedení dokumentace prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen. Stále však převládá nedostatečná teoretická a praktická příprava zaměstnanců k výkonu práce. Také vedoucí zaměstnanci odpovídající za provoz zdvihacích zařízení nevyvíjejí dostatečnou kontrolní činnost.

Kontrolní činnost byla provedena u **578** subjektů, což je o 153 kontrol více, než bylo v předcházejícím období. Zjištěno bylo celkem **1 768** nedostatků, což je o 811 více, v porovnání s rokem 2012.

Zjištěnému počtu nedostatků odpovídají i sankční postihy. Počet uložených pokut za správní delikt byl celkem **27**, což je navýšení o 11 pokut oproti předcházejícímu období.

Výše uložených pokut za správní delikt je v celkové výši **1.395.000 Kč**, což je o 631.000 Kč více než v roce 2012.

Poznatky získané při plnění tohoto úkolu lze hodnotit jako velmi užitečné, tudíž je nutné této oblasti věnovat i nadále trvalou pozornost. Dále však setrvává stav, kdy vyhledávání pracovních rizik na pracovištích je převážně formální a rizika se neřeší odpovídajícím způsobem v rámci místního bezpečnostního předpisu, tzv. „systému bezpečné práce“ (který je požadován podle ČSN ISO 12480-1SBP), ani jiných dalších předpisů např. technologických postupů apod. Většina zjištěných nedostatků byla zaznamenána v řízení provozu zdvihacích zařízení. Technické závady byly v menšině zjištěných nedostatků. Lze usuzovat, že technickým zařízením je věnována větší péče, než jejich obsluhám.

Z rozboru zjištěných závad lze konstatovat, že jak u osob samostatně výdělečně činných (OSVČ), tak u zaměstnavatelů se situace na úseku BOZP oproti předcházejícímu roku výrazně nezměnila. I když byla zřejmá snaha u většiny zaměstnavatelů a OSVČ mít plnění svých povinností vůči svým zaměstnancům na úseku BOZP zajištěné, nadále také byla patrná snaha zaměstnavatelů a OSVČ zvláště, minimalizovat v období pokračujícího hospodářského útlumu svoje náklady. To se odráží na pracovištích subjektů především ve snižování počtu zaměstnanců a mimo jiné také i při zajišťování BOZP na pracovištích. V rámci úsporných opatření například dochází k četnějším zrušením smluv s externími bezpečnostními techniky.

Součástí každé kontroly, zejména u malých a středních provozovatelů, bylo i poskytnutí základních informací a poradenství týkající se bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci, zejména informace o nových změnách právních a ostatních předpisů pro danou problematiku na pracovištích kontrolovaných subjektů, což zvýšilo právní vědomí v oblasti bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci.

U všech kontrolovaných subjektů bylo vydáno opatření k odstranění zjištěných závad a bylo také vyžadováno podání písemné zprávy o přijatých opatřeních kontrolovaného subjektu a o způsobu odstranění závad.

Výsledky kontrol v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci zdvihacích zařízení prokázaly svůj význam zejména prověřením aktuálního stavu, tzn. jak právnické a podnikající fyzické osoby plní stanovené povinnosti vyplývající z průvodních dokumentací zdvihacích zařízení a právních a ostatních předpisů pro danou problematiku. Poznatky získané při plnění tohoto úkolu lze hodnotit jako přínosné a je doporučeno se oblasti zdvihacích zařízení trvale věnovat.

VI. Bezpečnost práce při provozu plynových a tlakových zařízení se zaměřením na provoz nízkotlakých plynových kotlen, spotřebičů, plynových pecí a výměňkových stanic včetně tlakových nádob

V roce 2011 byla provedena kontrola provozu plynového zařízení v objektech s přístupem veřejnosti. Při kontrole bylo zjištěno větší množství nedostatků, z tohoto důvodu bylo rozhodnuto pokračovat v těchto kontrolách a zároveň provést kontrolu u dalších subjektů provozujících plynové zařízení (např. v objektech průmyslové výroby). Kontrola bezpečnosti při provozu výměňkových stanic logicky navazuje na úkoly bezpečnosti provozu středotlakých parních kotlů v roce 2010 a 2011 a na úkol v roce 2012, který se týkal tlakových nádob s rizikem výbuchu expandující vodní páry. Všechny uvedené úkoly měly společného jmenovatele rizikovost použitého média. Výměníkové předávací stanice pracují rovněž se stejnou pracovní látkou, horkou vodou nebo vodní párou, jako primárním topným médiem. V současné moderní době nabývá významu centralizované zásobování teplem a jeho součástí jsou tepelné předávací stanice. Bezpečnost provozu těchto stanic určuje nejen spolehlivou dodávku tepla obyvatelstvu, ale především jeho bezpečnost, protože stanice jsou umístěny v zastavěném území a mnohdy přímo i v obytných domech. Nedodržování předpisů k zajištění bezpečnosti práce při provozu plynových a tlakových zařízení může být zdrojem nebo příčinou ohrožení života a zdraví zaměstnanců kontrolovaného subjektu, ale může vést i ke značným materiálním škodám.

V roce 2013 bylo provedeno v rámci tohoto úkolu celkem **963** kontrol. Při kontrolách bylo zjištěno celkem **3 296** nedostatků. Násobnost zjištěných nedostatků byla **5 681**. Dále bylo navrženo v rámci kontrol **110** technickoorganizačních opatření. Z celkového počtu **3 296** zjištěných nedostatků bylo v **2 759** případech uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce. U **537** zjištěných nedostatků nebylo opatření vydáno, protože nedostatky byly odstraněny již v průběhu kontroly. Ani v jednom případě nebylo v roce 2013 nařízeno vyřazení strojů nebo zařízení z provozu. Celkem bylo uloženo **51** pokut v celkové výši **1.055.000 Kč**.

V souladu se zadáním úkolu, byla kontrola provedena v celém rozsahu u všech zařízení uvedených v zadání úkolu a to tak, aby se snížilo riziko při provozu těchto zařízení. Výsledky kontrol v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci prokázaly, že jsou pro kontrolované subjekty přínosem zejména v tom, že ukazují aktuální stav a účelnost přijatých opatření v prevenci rizik.

Přínosem prováděných kontrol je skutečnost, že zaměstnavatelé byli upozorněni na plnění povinností souvisejících s provozem plynových a tlakových zařízení. Plnění těchto povinností by mělo vést k zodpovědnějšímu přístupu při zajištění bezpečného a spolehlivého provozu těchto zařízení a tím i snížení rizika možného ohrožení zdraví. Rovněž byli upozorněni na plnění povinností týkající se ustanovení osob odpovědných za provoz technických zařízení.

Kontrolou bylo ověřeno plnění opatření k omezování rizik spojených s provozem plynových a tlakových zařízení se zaměřením na provoz nízkotlakých plynových kotelen, spotřebičů, plynových pecí a výměňkových stanic včetně tlakových nádob. U všech kontrolovaných subjektů lze konstatovat, že nedostatky zjištěné při kontrolách jdou na vrub provozovatele bez rozdílu, zda se jedná o nově instalovaná zařízení nebo o zařízení, jehož technický stav je ovlivněn stářím.

U plynového a tlakového zařízení je možno na základě zjištěných poznatků konstatovat, že provozovatelé si uvědomují možná rizika ohrožení zdraví jak vlastních zaměstnanců, tak i okolí vyplývající z provozu technických zařízení PZ a TZ. Zjištěné nedostatky vyplývaly většinou z neznalosti příslušných předpisů, než z jejich přehlížení. Byl shledán kladný přístup k průběhu kontrol a snaha subjektů odstranit zjištěné nedostatky. Lze tedy usuzovat, že provedené kontroly přispěly ke zlepšení technického stavu plynového a tlakového zařízení.

Všichni majitelé i provozovatelé přistupovali ke kontrolám vstřícným způsobem, mají zájem o bezpečný provoz obsluhovaných plynových, tlakových i topných zařízení, i když některé znalosti jejich povinností byly velmi kusé (zvláště tam, kde obsluha je zároveň provozovatel i majitel zařízení). V některých případech se provozovatelé plně spoléhají na revizní techniky, kteří k nim chodí na pravidelné revize a kontroly s tím, že budou dodržovat stanovené termíny těchto kontrol.

V převážné části kontrolovaných subjektů jsou revize, kontroly a zkoušky plynového a tlakového zařízení prováděny dodavatelským způsobem. Úroveň prováděných kontrol a revizí je rozdílná, závislá na znalostech a zkušenostech provádějících pracovníků. Při prováděných kontrolách bylo velmi kladně posuzováno poskytování konzultací inspektory přímo na pracovištích kontrolovaných subjektů, což u nich mimo jiné přispělo i ke zvýšení úrovně BOZP. Vzhledem k měnícím se různým vlastníkům tepelného zařízení (plynového, tlakového i tepelného) je nutné neustále provozovatelům připomínat jejich povinnosti vyplývající z platných právních a technických předpisů se zaměřením na bezpečnost provozu těchto zařízení.

Celkově byl úkol proveden v širokém spektru oborů. V některých oborech, např. školství a zdravotnictví, se ukázalo, že existuje poněkud nižší úroveň péče o vyhrazená zařízení, z tohoto důvodu bude vhodné zaměřit se na tyto oblasti a přispět tak k zvýšení úrovně bezpečnosti i u těchto provozovatelů. Dalším návrhem je zkusit prosadit změnu legislativy, konkrétně ustanovení § 33 zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, tak, aby se dali postihovat i revizní technici a montážní subjekty.

Rovněž by bylo potřebné novelizovat stávající vyhlášky VTZ, aby odpovídaly současné úrovni vědy a techniky; stávající předpisy pro instalaci těchto zařízení novelizovat tak, aby měly mít charakter zákonného předpisu. Bylo by taktéž vhodné provádět u veřejnosti větší osvětu s cílem seznamování s nebezpečími, která mohou nastat při zanedbání bezpečné obsluhy plynového, tlakového a topného zařízení, hlavně u společenství vlastníků bytových jednotek.

VII. Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi

Zadáním úkolu bylo provádět kontroly plnění povinností zadavatelů staveb a koordinátorů BOZP na staveništi, kde současně působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, a dále v případech, kdy celková předpokládaná doba trvání prací a činností přesáhla dobu určenou v § 15 zákona č. 309/2006 Sb., a na stavbách, kde byly vykonávány práce a činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo zdraví.

Výběr kontrol zadavatelů staveb vycházel z místních znalostí staveb inspektory, z poznatků o stavbách v regionu a jejich zhotovitelích v rámci přípravy na kontroly a z přehledu oznámení o zahájení prací zasílaných na oblastní inspektoráty práce.

V rámci úkolu bylo provedeno **390** kontrol u **360** subjektů. Z celkového počtu **499** zjištěných nedostatků byla ve **175** případech uložena opatření k odstranění zjištěných nedostatků podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce. V **324** případech porušení bezpečnostních předpisů nebylo vydáno opatření, protože závady byly odstraněny v průběhu kontroly.

V rámci kontrol bylo uloženo za správní delikty celkem **36** pokut v celkové výši **903.000 Kč**.

Cíle daného hlavního úkolu byly splněny, a to včetně poradenské činnosti v oblasti bezpečnostních a pracovněprávních předpisů dle ustanovení zákona č. 251/2005 Sb., zákona o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů. Z výsledků kontrol provedených v rámci tohoto úkolu lze konstatovat, že předmět kontroly byl zaměřen vhodně a pro kontrolované subjekty byl přínosem.

Úroveň koordinátorů BOZP má pomalu zlepšující se tendenci, i když tento trend je pomalý. S tím koresponduje zvyšující se povědomí o povinnostech zadavatelů staveb. V posledních letech narostly počty oznámení o zahájení prací, snižuje se počet staveb, kde zadavatel neurčil koordinátora, i když měl k tomu povinnost.

Pokud nejsou plněny zákonné požadavky ohledně koordinátora, jdou na vrub zvláště neznalosti povinností investora, zadavatele stavby, případně snahy o šetření investičních prostředků, a to nejen v soukromém sektoru, ale ve velké míře i ve veřejné správě – obcí, měst. Stává se, že někteří zadavatelé se se snaží vyhnout určení koordinátora tím, že si různě vykládají zákonné předpisy ve svůj prospěch a snaží se prokázat, že určit koordinátora nemusí.

U koordinátorů BOZP bývá závažným nedostatkem kvalita jejich praktických znalostí a zkušeností. V praxi se setkáváme s koordinátory, kteří jsou spíše bezpečnostními techniky, jejichž činnost se omezuje na dokumentování a sepisování závad, které jsou momentálně v době kontroly koordinátora na staveništi v nepořádku. Chybí jakákoliv prevence rizik a časová koordinace z hlediska BOZP. Dokumentace a záznamy jsou sice jediným

prokazatelným výstupem koordinátora o vyhledávání rizik a řešení problémů nebo závad, otázkou vždy je, jakou mají praktickou hodnotu. Zpracovaný plán BOZP se tak mnohdy stává pouhou nutnou administrativou, které rozumí, pracuje s ní a aktualizuje ji jen koordinátor – otázka jeho obsahu a rozsahu se tímto stává nedůležitou.

VIII. Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb

Oblastní inspektoráty práce se jako dotčené orgány státní správy vyjadřují k projektovým dokumentacím staveb, k jejich změnám a změnám v užívání staveb. Projektové dokumentace jsou vybírány k posouzení v souladu s vnitřním předpisem SÚIP. Ve svých vyjádřeních ke kontrolovaným projektovým dokumentacím oblastní inspektoráty práce upozorňují předkladatele na nedostatky v naplňování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a předcházejí touto činností možným pracovním úrazům. Dále pak účastí na řízeních k povolení užívání staveb lze podchytit řadu nedostatků vzniklých při provádění staveb, které by později během provozu a užívání staveb mohly vést ke vzniku mimořádných událostí (úrazy nebo havárie, ohrožení veřejnosti apod.).

Kontrolou projektových dokumentací a následně účastí na řízení k povolení užívání staveb je významně ovlivňována prevence v oblasti bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení z hlediska budoucího provozu.

Úkol je rozdělen na dvě části:

A. Kontrola projektových dokumentací

Kontroly jsou zaměřeny zvláště na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací z hlediska způsobu zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz. Při posuzování projektové dokumentace staveb se prověřuje, zda jsou vyloučena nebo na nejnižší dosažitelnou míru snížena rizika možného ohrožení zdraví a života osob, tj. zda tato řešení splňují bezpečnostní požadavky, které se vztahují na danou stavbu.

Na oblastní inspektoráty práce bylo doručeno celkem **2 289** žádostí o posouzení projektové dokumentace. Z tohoto počtu bylo posouzeno **1 503** projektových dokumentací ke stavebnímu řízení, jednalo se například o dokumentace vybraných staveb, jejich změn a změn v užívání staveb pro výrobu a skladování, určených pro zaměstnávání osob s omezenou schopností pohybu a orientace, určených pro shromažďování více než 200 osob, bioplynových stanic atd. Ke zbylým dokumentacím pro stavební řízení se oblastní inspektoráty práce nevyjadřovaly, protože se jednalo o drobné stavby bez zvýšeného rizika, bytové domy, sklady či výrobní prostory pro méně než 20 zaměstnanců atd.

Při posuzování projektové dokumentace byla náležitá pozornost věnována nejen posouzení podmínek pro provádění staveb z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví, ale i pro budoucí bezpečný provoz staveb, včetně zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců, kteří provádějí údržbu, opravy a revize stavebních konstrukcí, strojů a zařízení. Předkládané dokumentace v mnoha případech neměly dostatečnou vypovídající schopnost o řešení rizik při výstavbě i budoucím provozu a až na výjimky přetrvávala snaha předkládat dokumentace jen v minimálním rozsahu. Neúplné projektové dokumentace byly vráceny k doplnění a opětovnému předložení k posouzení.

B. Účast na řízeních k povolení užívání staveb

Účast na kolaudačních řízeních se zaměřila na podchycení nedostatků bezpečnosti a ochrany zdraví při práci při užívání staveb. Inspektoři oblastních inspektorátů práce se účastnili celkem **1 381** řízení k vydání kolaudačního souhlasu k užívání staveb. Cílem účasti na řízení k vydání kolaudačního souhlasu bylo ověření a kontrola připravenosti staveb před uvedením do provozu, zvláště splňuje-li požadavky k zajištění bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení.

Při výběru a zvažování účasti inspektora na řízení k vydání kolaudačního souhlasu byly upřednostňovány stavby většího charakteru a stavby se zvýšenými riziky možného vzniku úrazů, stavby s provozem výrobního a skladového charakteru a stavby, u kterých byla posuzována projektová dokumentace. V těchto případech se také se zjišťovalo, zda byly odstraněny závady, na které bylo upozorněno již při posuzování projektové dokumentace.

Ve většině případů nebyly zjištěny závady, které by bránily uvedení stavby do užívání. Některé stavby byly dobře připraveny k závěrečným kontrolním prohlídkám a některé zjištěné drobné nedostatky byly odstraněny během řízení. V případě uplatňovaných požadavků na odstranění větších závad byly stanoveny lhůty pro jejich odstranění. V několika případech nebyl vydán souhlas s uvedením stavby do provozu, nebo byl souhlas podmíněn odstraněním nedostatků před uvedením stavby do provozu. Nesouhlasné a podmíněné souhlasy pro uvedení stavby do provozu se ve většině případů týkaly plynových a elektrických zařízení. Ke zlepšení připravenosti staveb přispěla i skutečnost, že někteří investoři, respektive projektanti si vyžádali konzultaci před kolaudačním řízením a případné závady mohli odstranit.

Ze strany stavebních úřadů je zájem o účast zástupců oblastního inspektorátu práce (jako dotčeného orgánu) na řízení k vydání kolaudačního souhlasu. Vyžadují, aby investoři staveb doložili před vydáním kolaudačního souhlasu souhlasné stanoviska dotčených orgánů, a to i na stavby bez zvýšeného rizika, malých provozoven, provozoven nevýrobního a neskladového charakteru apod. Problémem je snaha ze strany investora kolaudovat stavby před úplným dokončením, kdy se skutečný provozní stav může značně lišit od stavu zjištěného při těchto „předčasných“ kolaudacích. V souvislosti s výše uvedeným se množí žádosti o vyjádření inspektorátu na stavby bez technologie výroby a skladování (pouze na stavební část).

Velký vliv účasti inspektorů při schvalování projektové dokumentace a při povolování staveb v rámci závěrečných kontrolních prohlídek za účelem vydání kolaudačního souhlasu na celkovou prevenci v oblasti BOZP včetně vyhrazených technických zařízení je nepopíratelný a nezpochybnitelný. Je to nejučinnější nástroj, který vítají investoři a provozovatelé, protože je možno odstranit velké množství nedostatků v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení většinou na náklady zhotovitele. Zhotovitel je těmito kontrolami nucen provádět stavby kvalitněji, tak aby byly bezpečnější. Odstranění zjištěných závad má většinou efekt násobnosti odstraňování závad, protože si zhotovitel již málokdy dovolí opakovat závady zjištěné při kolaudačních řízeních.

V průběhu kolaudačních řízení se inspektoři zaměřují na podchycení nedostatků, které by mohly negativně ovlivňovat bezpečnost a ochranu zdraví při práci při užívání staveb. Jedná se většinou o stavby, kde by v případě vydání kolaudačního souhlasu nebo povolení užívání stavby bez přítomnosti inspektorů oblastních inspektorátů práce, a tedy nezjištění případných závad, mohlo s velkou pravděpodobností dojít ke vzniku mimořádných událostí, jako jsou úrazy, havárie, ohrožení veřejnosti a podobně.

IX. Kontrola dodržování BOZP ve zdravotnických zařízeních se zaměřením na všeobecnou bezpečnost a elektrická zařízení

Úkol byl proveden na základě výrazného nárůstu počtu závažných a ostatních pracovních úrazů zaměstnanců ve zdravotnických zařízeních. Kontrolní činnost byla zaměřena na menší a střední zdravotnická zařízení (např. zdravotní střediska a jiné) včetně soukromých zdravotnických zařízení.

Kontroly byly zaměřeny především na následující oblasti:

- školení o BOZP; prevence rizik v daném zdravotnickém zařízení (vyhledávání a hodnocení, přijímání opatření či jejich odstranění, seznámení zaměstnanců s riziky možného ohrožení života a zdraví včetně rizik nebezpečných chemických látek a chemických směsí, a dále pak se stanovenými opatřeními),
- zpracování požadovaných místních provozně bezpečnostních předpisů včetně způsobu používání a skladování nebezpečných chemických látek a chemických směsí (bezpečnostní listy, bezpečnostní značky a značení),
- osobní ochranné pracovní prostředky (zpracování seznamu, poskytování, kontrola používání),
- průvodní a provozní dokumentace, údržba, kontroly technických zařízení ve zdravotnictví,
- řádná evidence pracovních úrazů a stanovení opatření proti jejich opakování,
- zajištění revizí elektrických zařízení, instalací, spotřebičů a hromosvodů,
- odborná kvalifikace k obsluze technických zařízení (např. vyhláška č. 50/1978 Sb.).

V rámci úkolu bylo provedeno celkem **145** kontrol u **142** kontrolovaných subjektů. Celkový počet zjištěných nedostatků činí **631**. Pouze u **7** kontrol nebyly zjištěny žádné nedostatky, což potvrzuje význam kontrol. Bylo vydáno **30** technicko-organizačních opatření a bylo uloženo **7** pokut v celkové výši **90.000 Kč**.

Cíl úkolu byl splněn. Kontroly přispěly ke zlepšení stavu na úseku bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení ve vybraných kontrolovaných subjektech, což je patrné v počtu zjištěných nedostatků. Kontrolami došlo ke zvýšení povědomí zaměstnavatelů, kteří si uvědomují rizika vyplývající z jejich činností.

X. Kontrola systému BOZP v zemědělství

Činnosti v zemědělství jsou svým charakterem specifické a stále patří mezi činnosti se zvýšenou mírou rizika. Zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovištích živočišné a rostlinné výroby vyžaduje zejména znalost úrazových rizik na těchto pracovištích a znalost platných právních předpisů, vztahujících se k daným činnostem. Předmětem kontrolní činnosti byly především zaměstnavatelem stanovené pracovní postupy pro chov zvířat s ohledem na konkrétní podmínky chovu a činnosti představující závažná rizika pro člověka (uplatnění konkrétních pracovních postupů např. při činnostech, které jsou úzce spojeny s manipulací se zvířaty). Dále byly kontroly zaměřeny na bezpečné používání zemědělských strojů a zařízení, dílenské provozy a zajištění bezpečnosti práce při skladování pohonných hmot, hořlavých kapalin a tuhých maziv včetně požadavků kladených na jejich bezpečný provoz.

V rámci plnění tohoto úkolu bylo oblastními inspektoráty práce provedeno celkem **325** kontrol, tj. v podstatě stejný počet kontrol jako v předešlém roce. Bylo zkontrolováno celkem **325** subjektů, z toho byla ve **35** případech provedena kontrola u fyzických osob. Při všech kontrolách bylo zjištěno celkem **1 508** nedostatků. Z celkového počtu provedených kontrol pouze v **19** případech nedostatky zjištěny nebyly. Pokud jde o počet zjištěných nedostatků u jednotlivých subjektů, připadá přibližně 5 nedostatků na kontrolovanou osobu.

Zemědělským subjektům bylo uloženo celkem **32** pokut v celkové výši **662.000 Kč**. Oproti roku 2012 došlo k navýšení počtu pokut přibližně o 50 % a k navýšení jejich výše více než o 30 %. V rámci plnění úkolu nedošlo k žádnému vydání zákazu používání výrobních prostorů, strojů a zařízení, technologií, resp. provádění činnosti (užívání nebezpečného postupu práce). Kontroly byly ve většině případů ukončeny vydáním písemného opatření k odstranění zjištěných nedostatků, včetně přiměřených lhůt k jejich odstranění.

Lze konstatovat, že zaměření a cíl tohoto hlavního úkolu pro rok 2013 byl splněn. Ze zjištěných skutečností vyplývá, že kontroly se zaměřením na kontrolu BOZP v zemědělství mají své opodstatnění, protože situace v českém zemědělství v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci stále nedosahuje úrovně, kterou požadují právní předpisy. Poznatky získané při plnění tohoto úkolu lze hodnotit pozitivně a jednoznačně prokazují, že účinnou preventivní činností u kontrolovaných subjektů se zvyšuje nejen jejich právní vědomí, ale také i jejich přístup k zajišťování oblasti BOZP.

Se stále se zvyšující úrovní techniky a technologií jsou kladeny i vyšší nároky na úroveň řízení. S tím souvisí i celková disciplína v dodržování pracovních postupů a bezpečnostních zásad, která je především záležitostí odpovědných vedoucích zaměstnanců. Stále platí, že řídit znamená znát a znalosti je nutno neustále doplňovat a zlepšovat tak, aby současně se zkvalitňováním a zvyšováním výroby byla zkvalitňována a zdokonalována péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Více než kde jinde zde platí zásada, že účinná prevence je vždy levnější než likvidace následků škod.

S ohledem na náročnost a složitost práce v zemědělské prvovýrobě je zapotřebí tomuto odvětví nadále věnovat zvýšenou pozornost. Zaměření hlavního úkolu na kontrolu systému BOZP v zemědělství v roce 2014 přispěje k dalšímu zvýšení úrovně bezpečnosti práce u zemědělských subjektů.

XI. Dodržování bezpečnosti práce při manipulaci a skladování dříví

Provedená kontrolní akce byla logickým pokračováním kontrol, které byly provedeny v roce 2011 a 2012, které byly cíleně zaměřeny na dodržování bezpečnosti práce jak osobami samostatně výdělečně činnými, tak zaměstnavateli při práci v lese.

V souvislosti s dopravou, skladováním a manipulací dříví nebyl v roce 2013 evidován žádný smrtelný pracovní úraz, ale bylo evidováno 29 pracovních úrazů s hospitalizací delší jak 5 dnů, z toho 11 v souvislosti s dopravou, skladováním a manipulací dříví. Dodržování bezpečnosti práce osobami samostatně výdělečně činnými a zaměstnavateli při práci v lese je povinností vyplývající jak z dotčených zákonů, tak z nařízení vlády č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru. Zaměstnavatelem se pro tyto účely rozumí rovněž podle § 12 a § 13 zákona č. 309/2006 Sb. osoba samostatně výdělečně činná.

Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu nebyl do úkolu zahrnut. V roce 2013 bylo provedeno **95** kontrol u **92** subjektů. Výběr subjektů ke kontrole byl proveden na základě místních znalostí regionu u 66 právnických osob a u 26 fyzických osob. Při těchto kontrolách bylo zjištěno **231** porušení právních předpisů ve vztahu k bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Z celkového počtu zjištěných porušení bylo v **196** případech uloženo podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce opatření k odstranění zjištěných nedostatků.

V rámci plnění tohoto úkolu byly navrženy ve smyslu zákona 251/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, **2** pokuty v celkové částce **65.000 Kč**. Nedošlo k žádnému vydání zákazu používání nářadí, stroje a pracoviště. Kontroly byly ve většině případů ukončeny vydáním písemného opatření k odstranění zjištěných závad, včetně přiměřených lhůt k jejich odstranění.

Celkový počet kontrol byl splněn a překročen. Je skutečností, že v současné době dochází ke změně místa sortimentace dříví. Dřívější druhování dříví v manipulačních skladech je nahrazováno činností, kdy dřevní hmota je manipulována a sortimentována na určené výřezy přímo v lese. Je zřejmé, že příčinou tohoto stavu jsou zejména ekonomické důvody, které úzce souvisí s především s masivním nástupem harvesterové technologie.

V rámci stanoveného úkolu byla kontrolována jak lesní pracoviště, kde se provádí manipulace a skladování dříví v sortimentech nebo celých délkách, tak ve skladech, které na tyto lesní skládky navazují a které tvoří mezistupeň před jeho dalším pilařským nebo jiným zpracováním. V prvním případě se jednalo o dlouhé nebo sortimentované dříví, které bylo skladováno na odvozním místě (okraje lesních porostů, nebo luk a okraje účelových komunikací, které byly sjízdné pro odvozní soupravy). Ve druhém případě se většinou jednalo o manipulační sklady, v některých případech s navazujícím pilařským provozem. V menší míře byly kontrolovány klasické sklady s manipulační linkou. Transport dříví

v těchto skladech byl prováděn zejména čelními traktorovými nakladači a/nebo jeřáby. Některé subjekty využívaly pro manipulaci dřeva v těchto skladech OSVČ. Předmětem kontrol byla i bezpečnost práce obsluh zdvihacích zařízení provozovaných souprav na odvoz dřeva.

Při kontrolách se objevily závady jak se vztahem k vyhledávání rizik, vedení dokumentace a školení, tak ve vztahu k bezpečnosti používaných strojů a zařízení a provádění bezpečných pracovních postupů. Zatímco v oblasti školení a přípravy k výkonu práce bylo opakovaně zejména zjišťováno, že zaměstnanci nebyli seznámeni s návody k obsluze, nebo s bezpečnými pracovními postupy (např.: podle NV č. 28/2002 Sb.), tak v oblasti vedení dokumentace bylo při kontrolách průvodní a provozní dokumentace, a dokumentace ve vztahu k vyhledávání rizik zjišťováno více nedostatků. Byla zjišťována neexistence dokumentů, nebo dokumentace byla neúplná (např. součástí dokumentu Místní řád skladu nebyl náčrt půdorysného plánu skladu). Jako závažné zjištění lze hodnotit skutečnost, kdy kontrolované subjekty neměly vyhodnoceny rizika. Velmi častým a závažným jevem bylo formální a vágní vyhodnocení rizik, bez faktického vztahu k rizikům vykonávané činnosti. Kontrolou strojů a zařízení byly opakovaně zjišťovány závažné nedostatky, jako jsou chybějící kryty a bezpečnostní značky. Zjištěné neoznačené, nebo nečitelné ovládací prvky jsou kromě chybějících krytů příčinou evidovaných pracovních úrazů.

NV č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru v Příloze, části V. (Manipulace a skladování dříví) dává zaměstnavateli povinnost, aby při volném uskladňování dříví na skládce dodržel takový sklon uskladněného dříví, aby se zabránilo jeho samovolnému pohybu. K zajištění uskladněného dříví musí použít zajišťovací klíny. Nedodržení sklonu skladovaného dříví a nepoužití zajišťovacích klínů patřily mezi velmi časté zjištění porušení právních předpisů, přičemž § 5 zákona č. 309/2006 Sb. ukládá zaměstnavateli organizovat práci a stanovit pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti, a aby zaměstnanci nebyli ohroženi padajícími nebo vymrštěnými předměty nebo materiály. Proces informování o rizicích pracoviště jiným dalším fyzickým, nebo právnickým osobám (zadavatelem práce), které na tomto pracovišti s jeho vědomím vykonávají pracovní činnost, patří mezi další, v průběhu kontrol negativně hodnocené skutečnosti. Nezabezpečení vstupu nepovolaným osobám na pracoviště, nebo neoznačení komunikací (včetně např.: přechodových lávek) patřily mezi opakovaně zjišťované nedostatky. Nedodržování pracovních a technologických postupů při manipulaci a skladování dříví je každoročně příčinou mnoha pracovních úrazů.

Společnosti skladující dříví na pracovištích v lese a na pracovištích obdobného charakteru by si měly rovněž uvědomit, že riziko rozvalení skládky může způsobit i nepracovní zranění, nebo smrt. Zvláště ohroženou skupinou jsou v tomto případě děti.

Přínosem provedených kontrol je skutečnost, že jak zaměstnavatelé, tak fyzické osoby byli upozorněni na plnění povinností souvisejících s dodržováním zásad bezpečné práce, zejména

při manipulaci a skladování dříví. Preventivní působení inspektorů v průběhu jednotlivých kontrol bylo rovněž účinným nástrojem pro prevenci BOZP.

S ohledem na množství a závažnost zjištěných nedostatků při manipulaci a skladování dříví se lze domnívat, že kontrola byla zvolena vhodně. Provádění dalších, takto zaměřených kontrol lze doporučit.

XII. Integrovaná inspekce podle zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií

V roce 2013 proběhly kontroly právních subjektů na základě požadavků zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií ve vybraných objektech nebo zařízeních, v nichž jsou umístěny nebezpečné chemické látky.

Integrovaná inspekce podle zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky, je prováděna u subjektů skupiny B každoročně a u subjektů skupiny A zpravidla jednou za tři roky. Výběr právních subjektů je upřesněn ve schváleném plánu kontrol, včetně stanovení termínu. Oblastní inspektoráty práce, v rámci své působnosti, provedly kontrolu společně s Českou inspekcí životního prostředí, krajskými úřady a ostatními orgány státní správy.

Provozovatelé kontrolovaných subjektů předložili krajským úřadům zpracovanou bezpečnostní dokumentaci - pro skupinu A - bezpečnostní program prevence závažné havárie ve smyslu ustanovení § 8 a § 9 zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií a skupinu B - bezpečnostní zprávu ve smyslu ustanovení § 10 a § 11 zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií. Tyto dokumentace byly zaslány k vyjádření Ministerstvu životního prostředí a dotčeným orgánům státní správy (oblastní inspektoráty práce). Oblastní inspektoráty práce v postavení dotčeného orgánu státní správy se dále vyjadřují k vnějšímu a vnitřnímu havarijnímu plánu (§ 17 a § 18 zákona č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií).

Oblastní inspektoráty práce se vyjadřovaly v roce 2013 k **55** bezpečnostním dokumentacím v oblasti prevence závažných havárií, včetně jejich aktualizací.

Kontrolní orgány krajského úřadu se zaměřily na požadavky zákona č. 59/2006 Sb. o prevenci závažných havárií, a ostatní dozorové orgány prováděly kontrolu podle svého zmocnění. Oblastní inspektoráty práce prováděly kontrolu podle zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce.

V rámci úkolu bylo provedeno celkem **132** kontrol. Kontroly byly rozloženy do jednoho až tří dnů, podle velikosti kontrolovaných subjektů. Celkový počet zjištěných nedostatků v roce 2013 činil **265**, což potvrzuje význam kontrol. Zaměstnavatelé si začínají uvědomovat rizika vyplývající z jejich činností, což lze interpretovat zvyšujícím se tlakem na prevenci rizik, která je podpořena platnou legislativou.

Nedostatky jsou zjišťovány v oblasti provádění revizí a kontrol u vyhrazených technických zařízení, manipulace s chemickými látkami, požadavků na pracoviště, ochrany proti výbuchu, bezpečnostního značení a provozní dokumentaci.

Mezi nejčastěji porušované prováděcí předpisy patří nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí, vyhláška č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, nařízení vlády č. 406/2004 Sb., o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví v prostředí s nebezpečím výbuchu a nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí.

Inspektoři neshledali nedostatky při koordinaci kontrol a při spolupráci s ČIŽP, popřípadě s ostatními orgány integrované inspekce.

Byly uloženy **2** pokuty v celkové výši **255.000 Kč**.

Cíl úkolu byl splněn. Integrovaná inspekce přispěla ke zlepšení stavu na úseku bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení ve vybraných kontrolovaných subjektech, což je patrné v počtu zjištěných nedostatků.

XIII. Program „Bezpečný podnik“

Program „Bezpečný podnik“ je již dlouhodobě zařazován do úkolů systému Státního úřadu inspekce práce jako jeden z úkolů Národní politiky BOZP. Jedním z cílů Národní politiky BOZP je zvýšení úrovně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, vedoucí ke snížení pracovní úrazovosti, a tím i nákladů s ní souvisejících. Naplnění tohoto cíle lze mimo jiné dosáhnout realizací programu „Bezpečný podnik“.

V roce 2013 bylo vydáno osvědčení „Bezpečný podnik“ celkem **29** společnostem. Doba platnosti osvědčení jsou 3 roky. Oblastní inspektoráty práce zkontrolovaly celkem **38** právních subjektů (u subjektů působících v rámci více krajů, byly kontroly prováděny místně příslušnými oblastními inspektoráty práce), v rámci nichž uskutečnili **409** kontrol. Pokud byly v průběhu kontroly zjištěny nedostatky (neshody) v systému řízení BOZP, byly projednány a odstraněny v termínu do konce kontroly. Klíčovým faktorem při kontrolách je ověřování indikátorů zlepšování, z nichž mezi nejdůležitější indikátory patří vývoj pracovní úrazovosti.

Získání osvědčení „Bezpečný podnik“ by mělo být prestižní záležitostí. Nadále však platí, že lze právnímu subjektu odejmout osvědčení, a to v případech, kdy dochází k pracovním úrazům způsobeným jednoznačným porušením ze strany právního subjektu.

U většiny právních subjektů, zapojených do programu „Bezpečný podnik“, dochází ke snižování pracovní úrazovosti v důsledku zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí. Oblastní inspektoráty práce by měly i v roce 2014 pokračovat v prezentacích tohoto programu u vrcholového managementu právních subjektů.

Počet zjištěných nedostatků byl **278**, z toho **266** bez vydaného opatření. Nejčastěji zjišťovaným porušením bylo nevytváření neohrožujícího pracovního prostředí a pracovních podmínek vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a nepřijímání opatření k předcházení rizikům. Dále v oblasti požadavků na výrobní a pracovní prostředky a zařízení bylo zjištěováno, že ta nebyla pravidelně a řádně udržována, kontrolována a revidována.

V době platnosti osvědčení bylo provedeno celkem **42** kontrol, při kterých bylo zjištěno **39** nedostatků.

U právních subjektů zapojujících se do programu „Bezpečný podnik“ je zapotřebí neustále zdůrazňovat, že samotný program a jeho tvorba nespočívá v pouhém a otrockém opisování legislativy a normových hodnot. Hlavním účelem je popis skutečného stavu a procesů tak, jak u právního subjektu probíhají. Legislativa by se měla stát metodickým materiálem, který je nutné plnit, a který nám říká, co je nutné splnit, ale řešení a způsob plnění ponechává plně na nás samotných.

U právních subjektů jsou navrhována potřebná technická a jiná opatření k odstranění rizik, a to formou doporučení ve smyslu § 7 odst. 1 písm. k) zákona č. 251/2005 Sb., o inspekci práce. Příznivým zjištěním je znalost zaměstnanců o práci se „skoronehodami“, jako jedním z efektivních prostředků prevence úrazů a havárií. Pro zvýšení úrovně systému řízení BOZP bylo vydáno **140** doporučení.

U programu „Bezpečný podnik“ je především kladen důraz na ověření funkčnosti zavedených systémů.

V rámci programu „Bezpečný podnik“ nebyly uloženy pokuty.

Oblastní inspektoráty práce prováděly v roce 2013 prověrky právních subjektů, které podaly žádost o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu „Bezpečný podnik“ a každoroční následné prověrky právních subjektů již vlastnících osvědčení „Bezpečný podnik“ v souladu s vnitřními akty řízení.

Inspektoři poskytovali právním subjektům, které projevily zájem o účast na programu „Bezpečný podnik“, poradenství, vyplývající ze zákona o inspekci práce. Právní subjekty, které již vlastní osvědčení „Bezpečný podnik“, ve většině případů vyžadují systémový přístup k řešení problematiky BOZP i od svých dodavatelů a dalších spolupracujících subjektů.

Program „Bezpečný podnik“ bude pokračovat jako průběžný úkol na základě podaných žádostí i v roce 2014.

XIV. Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti pracovněprávní, BOZP a zaměstnanosti

Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce věnují vyřizování podnětů trvale mimořádnou pozornost. Úspěšně se vypořádaly i s rozšířením věcného rámce o podněty směřující do oblasti povinností vyplývajících ze zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

Stejně jako v předchozích letech byly i v roce 2013 zahrnuty do kontrolní činnosti prioritně kontroly prováděné na základě podnětů směřujících do oblastí pracovněprávní, zákona o zaměstnanosti, nelegálního zaměstnávání a BOZP.

V roce 2013 zaevidovaly oblastní inspektoráty práce **8 787** podnětů ke kontrole, přičemž jednotlivé podněty v řadě případů směřovaly do více oblastí kontrolní působnosti současně. Celkový počet podaných podnětů podle oblastí byl **10 615**, z toho nejvíce (**6 635**) v oblasti pracovních vztahů a podmínek.

Při realizaci **6 871** kontrol zjistili inspektoři **10 021** porušení pracovněprávních předpisů. I nadále dominuje porušování v oblasti odměňování, následují oblasti uzavírání pracovního poměru, vyplácení náhrad, pracovní doby, BOZP a zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.

Porušování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování bylo i v roce 2013 nejčastěji zjišťovanou závadou. Zaměstnavatelé nevypláceli mzdu ve lhůtě splatnosti, nebo její část nevypláceli vůbec; často nejsou zaměstnancům vydávány doklady o vyúčtování mzdy. Zaměstnavatelé porušují i povinnosti v oblasti zaručených mezd, mnozí dokonce ani nezareagovali na změny stran minimální mzdy. Přetrvává vyplácení mezd tím způsobem, že část je vyplacena oficiálně a část tzv. na ruku. Toto porušování pracovněprávních a mzdových předpisů je jen velmi obtížně prokazatelné. Také je závažný počet podnětů, jejichž podatelé se ve snaze domoci se svých nároků přiznávají, že pracovali bez písemně uzavřených pracovních smluv. K poměrně častým závadám patří neposkytování příplatků za práci přesčas, práci v sobotu a v neděli a za noční práci.

Pracovní poměr patří již tradičně k nejporušovanějším oblastem pracovněprávních vztahů a podmínek. Jedná se o vznik, změny a skončení pracovního poměru. Velmi časté jsou případy, kdy při existenci podmínek podle § 52 c) zákoníku práce nutí zaměstnavatelé zaměstnance k podepisování dohod o skončení pracovního poměru bez udání důvodu, čímž je připraví o odstupné, případně o část podpory v nezaměstnanosti. Často zaměstnavatelé písemně do 1 měsíce od vzniku pracovního poměru neinformovali zaměstnance o právech a povinnostech vyplývajících z pracovního poměru ve smyslu ustanovení § 37 zákoníku práce. Další časté porušení, které se v této oblasti vyskytlo, je neplnění povinností zaměstnavatele vztahujících se k vydání potvrzení o zaměstnání a jeho náležitostí při skončení pracovního poměru. K častým pochybením dochází rovněž při nařizování dovolené, nepřidělování práce v rozsahu stanovené pracovní doby atd.

Náhrady představují významnou část porušování pracovněprávních předpisů. Zaměstnavatelé využívají skutečnost, že zaměstnanci se v této oblasti hůře orientují a náhrady související s výkonem práce vyplácejí v menším rozsahu, než stanovují předpisy, nebo je nevyplácejí vůbec.

Pracovní doba dlouhodobě patří k úskalím pracovněprávních vztahů. Není vedena řádná evidence odpracované doby, jsou nařizovány delší směny, než povoluje zákon, není poskytován v souladu s předpisy odpočinek mezi směnami a v týdnu.

Oblast BOZP podle části páté zákoníku práce stále nedosáhla potřebné úrovně zejména v oblasti vyhledávání rizik a přidělování osobních ochranných pracovních prostředků.

Zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí je spojeno mnohdy s nerovným zacházením, zprostředkováním zaměstnání bez povolení, nevedením předepsané evidence, neplněním oznamovací povinnosti a umožněním výkonu nelegální práce.

Oblastní inspektoráty práce uložily v souladu se zákonem o inspekci práce a zákonem o zaměstnanosti celkem **890** pokut ve výši **30,2 mil. Kč**.

Počet obdržných a zaevidovaných podnětů ke kontrole inspekcí práce oproti roku 2012 mírně poklesl, a to o **8,4 %**. Srovnání s ještě dřívějšími obdobími není v možné s vazbou na změny v kompetencích kontrolních orgánů v rezortu MPSV, kdy tyto byly u inspekce práce podstatně rozšířeny.

Za zmínku stojí informace o oprávněnosti obsahu podnětů. Z celkového počtu **8 787** přijatých podnětů bylo **1 141** neoprávněných, tj. **13 %**. Částečně oprávněných podnětů bylo **1 522**, tedy **17,3 %**. U **2 300** podnětů se nepodařilo kontrolou prokázat skutečnosti v nich uvedené, tj. **26 %**.

Tyto údaje svědčí nejen o zatím stále nedostatečném právním vědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců, ale i o skutečnosti, že možnost podání podnětu je poměrně často vnímána jako osobní objednávka podatele na řešení individuálních pracovněprávních sporů a nikoliv jako snaha upozornit na porušování právních předpisů v širším kontextu.

Přes veškerou osvětu a prevenci se tak v mnoha případech vytváří stresové prostředí pro inspektory, protože podatelé podnětů neprávem a mnohdy nevybíravě projevují svou nespokojenost s výsledky kontrol, neboť podle jejich názoru nevyřešili právě jejich konkrétní a v mnoha případech osobní problém.

Narůstá počet situací, kdy není možné dohledat kontrolované osoby. Adresa v obchodním rejstříku neodpovídá reálnému stavu. Buď byla změněna a nebyl podán návrh na změnu zápisu v obchodním rejstříku, nebo už původní zápis obsahuje nepravdivé údaje o sídle zaměstnavatele. Problémy způsobují i subjekty se zahraniční účastí, kdy majitel a současně jednatel není trvale přítomen na území České republiky.

Prokazování porušení právních předpisů je pro inspektory mnohdy velmi obtížné. K těmto situacím dochází i tím, že důkazní materiály předkládají výlučně zaměstnavatelé. Oslovení zaměstnanci naopak z obav ze ztráty zaměstnání v drtivé většině vypovídají ve prospěch zaměstnavatele. U menších zaměstnavatelů je obvyklé využívání externích účetních i ve spojení s personální agendou. Této skutečnosti mnohdy používají zaměstnavatelé k získávání časového prostoru pro předkládání podkladů i k možnosti zastření negativních skutečností dříve, než se požadovaná dokumentace předloží inspektorům.

Pokud jde o obsah podnětů, neliší se od předchozích období.

Přes uvedená negativa je třeba zdůraznit fakt, že ukládaná a sledovaná nápravná opatření přiměla zaměstnavatele převážně k rychlé nápravě zjištěných nedostatků. Můžeme konstatovat, že oblastní inspektoráty práce naplnily cíle, které byly stanoveny tímto hlavním úkolem.

XV. Kontrola dodržování povinností zaměstnavatelů podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Státní úřad inspekce práce a oblastní inspektoráty práce mají od 1. 1. 2012 kompetenci vykonávat kontroly na úseku zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. V roce 2012 inspekce práce kontrolovala zejména problematiku spojenou se zákazem diskriminace, povinností vztahující se k plnění stanovených lhůt zaměstnavateli z oblasti zaměstnanosti, přidělování práce zaměstnancům se zdravotním postižením, pracujícím mimo pracoviště zaměstnavatele, na které Úřad práce ČR poskytoval příspěvek. Kontrolní činnost v roce 2013 se nově zaměřila i na poskytovatele náhradního plnění s ohledem na novelu zákona o zaměstnanosti účinnou od 1. 1. 2012, která omezila finanční výši poskytovaného náhradního plnění a stanovila jim vést o něm evidenci. Oblastní inspektoráty práce využívali k naplnění cílů tohoto hlavního úkolu personálních kapacit inspektorů zapojených do projektu OP LZZ „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“.

Orgány inspekce práce se zaměřily na dodržování povinností stanovených zaměstnavatelům zákonem o zaměstnanosti (zákon č. 435/2004 Sb.) a souvisejícími právními předpisy (o zaměstnanosti a o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele). Při kontrolách souvisejících s plněním povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením spolupracovali s inspektory-koordinátory, kteří jsou osobami se zdravotním postižením a byli pracovníčně začleněni do projektu OP LZZ „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání“. Výsledky kontrol, které se realizovaly na základě podnětů a výsledky kontrol nelegální práce jsou vyhodnoceny v samostatných zprávách.

Zdrojem impulsu pro výběr a zařazení zaměstnavatele do plánu kontrolní činnosti byly poznatky z poskytovaného poradenství a z vlastní kontrolní činnosti. Dalším zdrojem informací byly krajské pobočky ÚP ČR, MPSV, v některých případech pak služba cizinecké policie a celní správa. V souvislosti se zákazem diskriminace před vstupem do zaměstnání inspektoři sledovali uveřejňované pracovní nabídky, a to jak na elektronických serverech, tak i v regionálním tisku.

Oblastní inspektoráty realizovaly **2 637** kontrol u **2 521** zaměstnavatelů, z toho u 1 755 právnických osob a 766 podnikajících fyzických osob. Inspektoři provedli více než **183** kontrol zaměřených na dodržování zákazu diskriminace a rovného zacházení vůči zájemcům o zaměstnání, v rámci kterých se zaměřili i na kontrolu zveřejňovaných inzerátů. U více než **510** zaměstnavatelů zaměstnanci kontrolovali plnění povinností v souvislosti se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením. Na plnění povinného podílu v roce 2012 bylo zaměřeno přes **226** kontrol a v této souvislosti bylo realizováno **223** kontrol u zaměstnavatelů, kteří poskytovali náhradní plnění.

Inspektoři u **55** % kontrolovaných zaměstnavatelů nezjistili nedostatky. U **1 321** zaměstnavatelů zjistili **1 341** porušení zákona o zaměstnanosti a o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele.

Oblastní inspektoráty práce uložily za porušení povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti **205** pokut v celkové výši **2,9 mil. Kč**. Nejvyšší pokuta byla uložena za nesplnění povinností zaměstnávat povinný podíl osob se zdravotním postižením ve výši **100 tis. Kč**. Za nedostatky zjištěné v souvislosti s kontrolami plnění povinného podílu bylo uloženo **24** pokut a za zveřejnění diskriminačního inzerátů **10** pokut. V souvislosti s nesplněním povinností vyplývajících z ust. § 87, 88 a 102 zákona o zaměstnanosti, týkající se oznamovacích povinností, evidenčních povinností při zaměstnávání zahraničních zaměstnanců, bylo uloženo **159** pokut. Za neposkytnutí seznamu dlužných mzdových nároků na základě výzvy krajské pobočky Úřadu práce bylo uloženo **9** pokut a byly uloženy i **3** pokuty za zjištění výkonu nelegální práce, jejichž vyhodnocení je zahrnuto ve zprávě k úkolu „Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“.

Oblastní inspektoráty v roce 2013 navázaly na kontrolní činnost roku 2012 zaměřenou na dodržování povinností zaměstnavatelů stanovené zákonem o zaměstnanosti, kdy se především zaměřily na kontrolu tzv. „domácích zaměstnanců“, se statutem osoby se zdravotním postižením pracující pro zaměstnavatele a který byl příjemcem příspěvku na podporu jejich zaměstnávání. V roce 2013 se kontroly zaměřily prioritně na plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Kontroly prováděli inspektoři zapojení do projektu OP LZZ „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“.

Z vyhodnocení kontrolní činnosti je zřejmé, že se podařilo naplnit úkolem uložené cíle. Oblastní inspektoráty práce svou poradenskou, kontrolní a sankční činností přispěly k posílení právního povědomí zaměstnavatelů a osob konávajících pro ně práci. Kontrolní činnost by se měla v budoucnu intenzivněji věnovat oblasti plnění povinného podílu a problematice zveřejňování pracovních nabídek. Problematika zaměstnávání zaměstnanců ze zahraniční a agenturního zaměstnávání je podrobněji vyhodnocena v samostatných zprávách.

Zákon o zaměstnanosti stanovil všem zaměstnavatelům s více jak 25 zaměstnanci (v přepočteném stavu) zaměstnat povinný podíl ve výši 4 % osob se zdravotním postižením. Rovněž jim umožnil uvedenou povinnost splnit odebráním výrobků nebo služeb od zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 50 % zaměstnanců, kteří jsou osobami se zdravotním postižením, nebo zadáváním zakázek těmto zaměstnavatelům (případně osobám se zdravotním postižením, které jsou osobami samostatně výdělečně činnými).

Vládní záměr maximální integrace občanů se zdravotním postižením na trh práce, byl následně podpořen novelou zákona o zaměstnanosti s účinností od 1. 1. 2012, která stanovila maximální možnou výši poskytnutého náhradního plnění na jednoho zaměstnance se zdravotním postižením na 36násobek průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku za každého přepočteného zaměstnance.

Neznalost zaměstnavatelů o postupu při výpočtu spojeného se stanovením povinného podílu zaměstnat osoby se zdravotním postižením, jakož i o evidenčních a informačních povinnostech při zaměstnávání zahraničních zaměstnanců, je poměrně velká. Četnost zjištěných nedostatků vypovídá o situaci, kdy zaměstnavatelé zřejmě nepřikládají uvedeným povinnostem větší význam. Proto by bylo vhodné dlouhodobě do této oblasti zaměřit osvětovou a poradenskou činnost úřadů práce.

S ohledem na prioritu kontrol nelegální práce nelze v budoucnu očekávat zásadní zvýšení počtu kontrol z oblasti plnění povinného podílu, které jsou časově velmi náročné a vyžadují speciálně proškolené inspektory.

Výsledky kontrol zaměřených na inzerci pracovních nabídek prokázaly časté porušování dodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání. I tomto případě je v následujícím období potřeba navázat na zkušenosti z již provedených kontrol.

XVI. Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců Mimořádné kontrolní akce zaměřené na oblast nelegální práce

Stejně jako v roce 2012, i po celý rok 2013 byla kontrolní činnost orgánů inspekce zaměřená na odhalování a potírání nelegální práce realizována v rámci projektu OP LZZ „Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR“, RČ CZ 1.04/2.2.00/11.00013.

Na kontrolu nelegálního zaměstnávání bylo v roce 2013 zaměřeno pět kontrolních úkolů Státního úřadu inspekce práce. Hlavní z těchto kontrolních úkolů byl zaměřen na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců obecně, další související úkoly byly zaměřeny na následné kontroly u těch subjektů, které již byly v minulých obdobích kontrolovány a byly u nich zjištěny nedostatky a na kontrolu nelegálního zaměstnávání na základě podnětů od občanů a institucí. V neposlední řadě byly i v roce 2013 organizovány mimořádné kontrolní akce vztahující se vždy k vybrané oblasti podnikání kontrolovaných subjektů, a to jak mimořádné kontrolní akce celostátní, tak mimořádné kontrolní akce organizované jednotlivými oblastními inspektoráty práce v regionálním měřítku, které umožňují lépe přizpůsobit zaměření kontrolní činnosti specifickým daného regionu (například celostátní mimořádná kontrolní akce u provozovatelů lyžařských areálů na území ČR v zimním období).

Výběr konkrétních subjektů pro kontrolu vycházel ze zkušeností, získaných oblastními inspektoráty práce při kontrolách nelegálního zaměstnávání v předchozích obdobích, z informací od jiných institucí, z podnětů občanů a z poradenství, i ze všech dalších dostupných informací, např. z informací hromadných sdělovacích prostředků. Mimořádné kontrolní akce byly zaměřeny na ty oblasti podnikání kontrolovaných osob, ve kterých je předpoklad zvýšené četnosti nelegálního zaměstnávání např. v určitém časovém období (sezonní práce) nebo v určitém regionu.

Kontroly realizovalo 14 týmů inspektorů specializovaných na kontrolu nelegálního zaměstnávání a na kontrolu povinností daných zaměstnavatelům zákonem o zaměstnanosti. Tyto týmy jsou od počátku roku 2013 vybaveny mobilními kancelářemi, které kromě potřebné mobility inspektorů a dosažitelnosti kontrolovaných subjektů v rámci celé oblasti místní působnosti oblastního inspektorátu práce, umožňují i rychlejší provedení a ukončení kontroly, a to v části případů i vypracováním a předáním protokolu přímo na místě v den provedené kontroly. Při kontrolní činnosti postupují inspektoři podle nově zavedené metodiky provádění kontrol nelegálního zaměstnávání, jednotné pro všechny útvary kontroly na území ČR.

Kontroly byly zaměřeny primárně na zjištění, zda občan vykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu na základě pracovněprávního vztahu a zda ji cizinec vykonává v souladu s vydaným povolením k zaměstnání, zelenou nebo modrou kartou, nebo na základě jiné smlouvy, zda má cizinec povolení k zaměstnání, pokud zákon jeho vydání vyžaduje, povolení k pobytu, zelenou nebo modrou kartu, pokud ji zákon vyžaduje. Zároveň s kontrolou

nelegálního zaměstnávání byla inspektory kontroly nelegálního zaměstnávání prováděna i kontrola dodržování souvisejících povinností zaměstnavatelů podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (například informační a evidenční povinnosti zaměstnavatele při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí) a základních povinností v oblasti pracovních vztahů a podmínek z dokladů předložených v rámci kontroly. Byly-li při kontrole zjištěny zásadní či systémové nedostatky v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, nebo v oblasti pracovních vztahů a podmínek, byl ke kontrole přizván i inspektor odboru BOZP, resp. PVP. Při kontrolách bylo poskytováno i poradenství. V oblasti odhalování a potírání nelegální práce plnily oblastní inspektoráty práce dále povinnost uloženou jim ustanovením § 126 odst. 4, věty poslední, zákona o zaměstnanosti – vedení správního řízení o uložení pokuty v případě nedostatků, zjištěných při kontrolách prováděných Celním úřadem.

Praktické zkušenosti s kontrolami nelegálního zaměstnávání v roce 2012, i s koordinovanými kontrolami realizovanými v roce 2011, byly využívány pro účelné a elektivní plánování a provádění kontrol. Pozitivně lze také hodnotit stále se zkvalitňující spolupráci s ozbrojenými složkami a se Službou cizinecké policie, Policie ČR. Kromě Policie ČR spolupracovaly pracovní týmy kontroly nelegálního zaměstnávání také s dalšími zainteresovanými institucemi - Celní správou, Úřadem práce ČR, Českou správou sociálního zabezpečení. Výsledky své činnosti v indikovaných případech předávaly i dalším orgánům – rejstříkovým soudům, živnostenským úřadům, finančním úřadům.

Týmy kontroly nelegálního zaměstnávání oblastních inspektorátů práce provedly v roce 2013 v rámci hlavního úkolu „Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“ a souvisejících kontrolních úkolů celkem **36 101** kontrol, zaměřených na odhalování nelegálního zaměstnávání. Z tohoto počtu byla při **8 508** kontrolách provedena i kontrola základních institutů v oblasti pracovních vztahů a podmínek. Z těchto kontrol bylo **2 465** provedeno v rámci mimořádných kontrolních akcí. Bylo zkontrolováno celkem **34 997** zaměstnavatelů (**16 362** právnických osob, **18 635** podnikajících fyzických osob). Těmito kontrolami bylo zjištěno celkem **10 353** nedostatků jak z oblasti dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti (včetně nelegálního zaměstnávání), tak z oblasti pracovních vztahů a podmínek.

Nelegální zaměstnávání bylo zjištěno u **1 375** kontrol. Těmito kontrolami bylo zjištěno nelegální zaměstnávání **1 394** občanů ČR, **295** občanů ostatních zemí Evropské Unie a **1 481** cizinců - státních příslušníků zemí mimo Evropskou Unii, tj. celkem **3 170** nelegálně pracujících osob. V případě nelegálně pracujících cizinců se nejčastěji jednalo o státní příslušníky Ukrajiny a Vietnamu, v menší míře pak o státní příslušníky Číny, Moldávie, Mongolska, Turecka, Makedonie, Uzbekistánu a Srbska a dalších zemí. **1 047** cizinců vykonávalo nelegální práci formou výkonu závislé práce mimo pracovněprávní vztah, **423** cizinců vykonávalo práci v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo bez tohoto povolení, nebo v rozporu se zelenou nebo modrou kartou, **11** cizinců vykonávalo práci bez platného povolení k pobytu na území České republiky.

Při kontrolách realizovaných týmy kontroly nelegálního zaměstnávání byly u kontrolovaných subjektů kromě nelegálního zaměstnávání zjištěny mj. následující nedostatky:

- **492** osob vykonávalo práci na základě ústně uzavřené pracovní smlouvy, v rozporu s ust. § 34 odst. 4 zákoníku práce, který stanoví, že pracovní smlouva musí být uzavřena písemně
- **766** osob vykonávalo práci na základě ústně uzavřené dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, v rozporu s ust. §77 odst. 1 zákoníku práce, který stanoví, že tyto dohody musí být uzavřeny písemně
- **2 303** zaměstnavatelů nesplnilo povinnost stanovenou ustanovením § 136 zákona o zaměstnanosti - mít na pracovišti kopie dokladů prokazujících existenci pracovních-právního vztahu a kopie dokladů prokazujících oprávněnost pobytu cizince na území České republiky.

K odstranění nedostatků zjištěných těmito kontrolami bylo vydáno **10 353** opatření. Současné orgány inspekce práce v souvislosti se zjištěním výkonu nelegální práce nebo v případech podezření na výkon práce uchazečem o zaměstnání upozornily ve **2 132** případech příslušné Krajské pobočky Úřadu práce ČR na souběh evidence uchazeče o zaměstnání a výkon nelegální práce nebo na zjištěné nesplnění povinnosti dle § 25 odst. 3 zákona o zaměstnanosti oznámit Úřadu práce ČR tzv. nekolidující zaměstnání. Ve všech případech zjištěného nelegálního zaměstnávání občanů ČR jsou kontaktovány Krajské pobočky Úřadu práce ČR za účelem ověření evidence této osoby v databázi uchazečů o zaměstnání a tím současně upozorněny na zjištění (ne však prokázání) výkonu nelegálního zaměstnávání.

Dále týmy kontroly nelegálního zaměstnávání v **78** případech předaly svá zjištění rejstříkovým soudům nebo živnostenským úřadům, podaly **24** trestních oznámení a učinily **235** podání jiným orgánům (např. Finanční úřady, ČSSZ, ČOI).

Mimořádné kontrolní akce

Z celkového počtu 36 101 kontrol provedených týmy kontroly nelegálního zaměstnávání bylo **2 465** kontrol realizováno v rámci mimořádných kontrolních akcí. Z těchto kontrol bylo **498** provedeno v rámci celostátní mimořádné kontrolní akce u provozovatelů lyžařských areálů na území ČR v zimním období, mimořádné kontrolní akce na území hlavního města Prahy zaměřené na servisy sportovních potřeb a mimořádné kontrolní akce u provozovatelů zimních stadionů a kluzišť ve Středočeském kraji. V rámci této mimořádné kontrolní akce provedl v období od 1. 1. 2013 do 31. 3. 2013 každý oblastní inspektorát práce (s výjimkou oblastních inspektorátů práce pro hlavní město Prahu a Středočeský kraj) kontroly v 5 lyžařských střediscích na celém území ČR. Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu realizoval mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na servisy sportovních potřeb na území hl. města Prahy. V rámci této akce provedl **70** kontrol subjektů provozujících sport-servisy. Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj realizoval mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na zimní stadiony a kluziště, a na činnosti související s jejich provozem (broušení bruslí, občerstvení apod.). V rámci této akce provedl 43 kontrol subjektů provozujících stadiony a související činnosti.

Tato mimořádná kontrolní akce navázala na obdobnou mimořádnou kontrolní akci, která proběhla v roce 2012. Je obecně známou a předchozí kontrolní činností potvrzenou skutečností, že u sezonních a nárazových prací je zaznamenáván vyšší výskyt nelegálního zaměstnávání, případně zastřený výkon závislé práce mimo pracovněprávní vztah. Provozovatelé zimních středisek, lyžařských škol, půjčoven a servisů sportovního nářadí, gastronomických a ubytovacích služeb, v období lyžařské sezony potřebují operativně zabezpečit uvedené provozy měnícím se počtem personálního obsazení s ohledem na různou poptávku veřejnosti odvíjející se od povětrnostních podmínek a zčásti i od termínů jarních prázdnin v jednotlivých regionech. To odůvodnilo opětovné zařazení provozovatelů lyžařských areálů do plánu mimořádných kontrolních akcí i v roce 2013, i s přihlédnutím ke skutečnosti, že v předchozím roce proběhly kontroly jen u části provozovatelů. Výjimkou byly oblastní inspektoráty práce pro hlavní město Prahu a Středočeský kraj, které nemají ve své místní působnosti lyžařské areály. Tyto inspektoráty realizovaly samostatné mimořádné kontrolní akce v oblastech, které si samy stanovily podle aktuální situace a potřeby v daném regionu.

Kontroly v rámci mimořádné kontrolní akce u provozovatelů lyžařských areálů na území ČR v zimním období 1. čtvrtletí roku 2013 byly prováděny jednak jako následné kontroly kontrolovaných zaměstnavatelů v roce 2012, kde inspektoři zjistili nedostatky, jednak pokračovaly v dalších ještě nekontrolovaných střediscích. Kontroly byly zaměřeny na výkon nelegální práce, vznik, změny a skončení pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr, pracovní dobu, odměňování zaměstnanců, dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Při kontrolách v rámci této mimořádné kontrolní akce bylo zjištěno nelegální zaměstnávání **18** občanů ČR, **1** občana země Evropské Unie a **1** cizince, tj. celkem **20** nelegálně pracujících osob. Nejčastěji zjištěnými nedostatky při těchto kontrolách byly v oblasti zákona o zaměstnanosti nesplnění povinnosti mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu a dokladů, které je zaměstnavatel povinen uchovávat podle § 102 odst. 3 zákona o zaměstnanosti, umožnění výkonu, resp. výkon nelegální práce, nesplnění informační povinnosti zaměstnavatele dle § 87 zákona o zaměstnanosti, v oblasti pracovněprávních vztahů nedodržení písemné formy dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, nedodržení náležitostí dohody o provedení práce, nedodržení nepřetržitého odpočinku v týdnu a nedostatky v evidenci pracovní doby, v oblasti BOZP nedodržení povinností stanovených §§ 102 a 103 zákoníku práce.

Dle zvážení situace na trhu práce v regionech jednotlivých oblastních inspektorátů práce a v jednotlivých krajích realizovaly všechny oblastní inspektoráty práce další **regionální kontrolní akce** v oblasti kontroly nelegálního zaměstnávání. Mimořádné kontrolní akce byly zaměřeny dle vlastního určení oblastního inspektorátu práce na ty oblasti podnikání kontrolovaných osob, ve kterých je předpoklad zvýšené četnosti nelegálního zaměstnávání v konkrétním regionu.

V rámci regionálních mimořádných kontrolních akcí provedly oblastní inspektoráty práce **1 967** kontrol, při kterých bylo zjištěno nelegální zaměstnávání **68** občanů ČR, **6** občanů zemí Evropské Unie a **22** cizinců ze zemí mimo Evropskou Unii, tj. celkem **96** nelegálně pracujících osob.

Na základě kontrol provedených v roce 2013 a vypořádaných (tj. uzavřených) protokolů bylo uloženo **252** pokut za správní delikt umožnění výkonu nelegální práce, v celkové výši **81.632.500 Kč** a **50** pokut fyzickým osobám za přestupek výkonu nelegální práce v celkové výši **264.900 Kč**. Dalších je ve stadiu návrhu nebo v řízení **757** pokut za správní delikt umožnění výkonu nelegální práce a **198** pokut fyzickým osobám za přestupek výkonu nelegální práce.

Významná část správních řízení o uložení sankcí za nelegální zaměstnávání není doposud ukončena, popř. uložené pokuty nenabýly právní moci. Vzhledem k výši spodní hranice sankce za umožnění výkonu nelegální práce, která činí v případě správního deliktu umožnění výkonu nelegální práce 250.000 Kč, se kontrola nelegální práce jeví jako nejkonfliktnější typ kontroly, s náročným správním řízením o uložení sankce. Kontrolované osoby využívají služeb advokátů a téměř ve všech případech podávají všechny opravné prostředky a následně žaloby proti rozhodnutím o uložení sankcí. V průběhu správních řízení účastníci mnohdy rozporují skutečnosti zjištěné v průběhu kontroly, napadají použitelnost záznamů pořízených v průběhu kontroly jako důkazů po zahájení správního řízení, dodatečně dokládají nové důkazy a doklady, které oslabují prvotní kontrolní zjištění. V některých případech je výsledkem správního řízení změna právní kvalifikace správního deliktu umožnění výkonu nelegální práce podle zákona o zaměstnanosti na správní delikt uvedený v zákoně o inspekcí práce spočívající neuzavření pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti písemně, pro který – ač lze i za něj uložit pokutu až do 10 mil. Kč - není stanovena minimální hranice sankce. Ke změně právní kvalifikace může dojít v případech, kdy účastníci řízení navrhnou objektivní důkazy o uzavření pracovněprávního vztahu ústní formou. Orgány inspekce práce v těchto případech vyžadují např. doklad od ČSSZ o přihlášení zaměstnance k pojištění před dnem kontroly.

V rámci hlavního úkolu „ Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“ a souvisejících kontrolních úkolů, realizovaných týmy kontroly nelegálního zaměstnávání oblastních inspektorátů práce, bylo dosaženo plánovaného počtu kontrol. Při zhruba stejném počtu provedených kontrol byl počet případů nelegálního zaměstnávání, zjištěný kontrolami v roce 2013, nižší než v roce 2012. Zaznamenáváme také stále se zvyšující počet zaměstnavatelů, kteří bez větších obtíží plní povinnost mít na pracovišti kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu. Tento trend připisujeme celkovému zlepšení povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců o problematice nelegální práce a intenzivní poradenské, osvětové a ovšem i kontrolní činnosti ze strany orgánů inspekce práce. S tím ovšem pravděpodobně souvisí i stoupající počet případů, kdy kontrolované osoby prohlašují, že se mezi nimi nejedná o výkon závislé práce zcela beze smlouvy (tedy o nelegální práci), nýbrž o výkon práce na základě ústní dohody, bez písemně uzavřené pracovní smlouvy nebo dohody o provedení práce, popř. dohody o pracovní činnosti.

Stejně jako v předchozím roce, i v roce 2013 strany pracovněprávních vztahů stále častěji volí dohodu o provedení práce (a to i v případech, kdy by bylo adekvátní uzavření pracovního poměru na základě pracovní smlouvy a na práce, které jsou hlavním předmětem činnosti zaměstnavatele) se sjednanou odměnou nižší než 10.000 Kč, která nepodléhá odvodům na sociální pojištění a prakticky neumožňuje kontrolu skutečně odpracované doby; u drobných zaměstnavatelů se pracovní poměr stává spíše výjimkou. Mnohdy jsou inspektorům předkládány dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr sepsané v den zahájení kontroly, nebo den před kontrolou, které vzbuzují podezření z jejich účelového vypracování při zahájení kontroly (dohody jsou na pracovišti připraveny bianco a vyplněny při příchodu inspektorů). Stále se opakují vysvětlení zaměstnavatelů, že zaměstnanec je na pracovišti první den nebo na zkoušku a dohoda o provedení práce nebo pracovní smlouva je právě připravována. Tímto tvrzením se však nelze vyvinut a případy jsou kvalifikovány jako nelegální práce. Jako nový fenomén se objevilo zneužití institutu „dobrovolnické služby“ za účelem zastření výkonu závislé práce bez uzavřené pracovněprávní smlouvy nebo dohody. Velmi významně se rozmáhá praxe cizinců ze zemí mimo EU obcházet povinnost mít povolení k zaměstnání podnikáním na živnostenský list. Při kontrolách asijských prodejců dále přetrvává problém s nedostatkem tlumočnicků, kdy kontrolované osoby účelově „neumí česky“.

Co se týká tolik diskutovaného problému výkonu závislé práce zastřené obchodními vztahy, tj. tzv. švarcsystému, i ze statistiky roku 2013 je patrné, že nelegální zaměstnávání formou tzv. „švarcsystému“ je z pohledu kontrol i postihů záležitostí okrajovou a že problém nelegálního zaměstnávání tkví především v jiných formách výkonu nelegální práce (nejčastěji práce zcela beze smluvního vztahu a dále práce cizinců bez povolení k zaměstnání nebo v rozporu s ním). Z celkového počtu zjištěných 3 170 nelegálně pracujících osob se jednalo o 196 osob pracujících formou švarcsystému. Nelze seriózně označit jeden určitý obor činnosti zaměstnavatelů za typický pro provozování švarcsystému. Se švarcsystémem se setkáváme například ve výrobních halách při pásové výrobě, kde jako osoby samostatně výdělečně činné vykonávají nekvalifikovanou manuální práci cizinci, kteří tímto způsobem obcházejí povinnost mít na území ČR povolení k zaměstnání, nebo např. na stavbách při výkonu práce pomocných dělníků či v restauracích při obsluze hostů. Jako nejvíce společensky škodlivé vnímáme ty případy, kdy by byl pracovněprávní vztah pro zaměstnance výhodnější a zaměstnanci jsou přesto do obchodního vztahu zaměstnavatelem nuceni, nebo výše zmíněné případy, kdy cizinci tímto způsobem obcházejí povinnost mít povolení k zaměstnání na území ČR. Kontroly nejsou primárně zaměřeny na vyhledávání a kontrolu tzv. „švarcsystému“. Inspektoři práce vždy pojmají kontrolu jako kontrolu výkonu jakékoli formy nelegální práce. Odvolávají-li se však kontrolované osoby na obchodní nebo občanskoprávní vztah s fyzickými osobami, které pro ně vykonávají práci, nebo je-li upozornění na švarcsystém součástí podnětu ke kontrole, musí být součástí kontroly i posouzení tohoto vztahu z pohledu možného výkonu nelegální práce. Co se týká konkrétně podnětů zaměřených na případy „švarcsystému“, zde je ovšem třeba konstatovat, že se jedná mnohdy o podněty neprokázané, anonymní, nebo i podněty neobjektivní či motivované konkurenčním bojem nebo negativními osobními vztahy podatele podnětu k firmě nebo osobě, které se mají na „švarcsystému“ podílet.

Při kontrolách se inspektoři setkávají se zájmem o poradenskou a konzultační činnost, v mnoha případech kontrolovaní zaměstnavatelé vnímají provedenou kontrolu jako návod ke svému dalšímu postupu v souladu s právními předpisy a zjištěné nedostatky obratem odstraní. S pozitivními reakcemi se inspektoři setkávají u těch kontrolovaných osob, které právní předpisy dodržují a pro které jsou zaměstnavatelé, kteří umožňují výkon nelegální práce, nekalou konkurencí. Naopak u kontrolovaných osob, pro které kontrola představuje hrozbu sankce, se vyskytují případy negativních reakcí až agresivity, nesoučinnosti, pokusů o zmaření výkonu kontroly nebo o zmaření následného správního řízení. Zvyšuje se počet kontrolovaných osob, které účelově namítají podjatost inspektorů, nebo se záměrně vyhýbají komunikaci s inspektorem, nejsou kontaktní, nelze jim doručovat, není možné s nimi projednat protokol, nereagují na ukládané pořádkové pokuty. Výše spodní hranice sankce za umožnění výkonu nelegální práci přispívá k napjaté atmosféře při kontrolách. Žádoucí a účinná je proto spolupráce s ozbrojenými složkami státní správy.

Důležitá je i spolupráce s dalšími složkami státní správy (ČSSZ, ÚP ČR, živnostenské úřady apod.), od kterých inspektoři získávají informace pro podporu svého tvrzení (např. informace o zaměstnancích přihlášených k pojištění u České správy sociálního zabezpečení) a předávají jim výsledky své kontrolní činnosti pro další postup v působnosti těchto orgánů. V oblasti zaměstnanosti a nelegálního zaměstnávání je zásadní především spolupráce s Úřadem práce ČR, neboť významnou část nelegálně zaměstnaných osob tvoří osoby vedené jako uchazeči o zaměstnání, mnohdy i s nárokem na podporu v nezaměstnanosti.

Kontroly zaměřené na nelegální zaměstnávání provádějí oblastní inspektoráty práce u zaměstnavatelů všech velikostí, bez ohledu na počet zaměstnanců. Při rozhodování o zařazení zaměstnavatele do plánu kontrol přihlížejí spíše k oboru jeho podnikatelské činnosti a k druhu prací, které jsou u zaměstnavatele vykonávány, s přihlédnutím k tomu, že s nelegálním zaměstnáváním se častěji setkáváme u sezónních a nekvalifikovaných prací (například ve stavebnictví nebo v pohostinství). To ovšem neznamená, že by některé obory činnosti zaměstnavatelů byly z plánované kontrolní činnosti vyjmuty nebo byly opomenuty. Nadto kromě plánované kontrolní činnosti jsou také prováděny kontroly na základě podnětů občanů, zaměstnanců nebo jiných institucí.

Mobilní kanceláře, které měly od počátku roku 2013 týmy kontroly nelegálního zaměstnávání k dispozici, umožnily inspektorům snadnější dostupnost kontrolovaných subjektů, provádění kontrol i ve vzdálených místech okresů a možnost operativního provádění monitoringu sídel nebo provozoven kontrolovaných subjektů. Pro účely kontrolní činnosti na úseku nelegálního zaměstnávání byla také vypracována nová podrobná metodika, jednotná pro všechny týmy kontrol nelegálního zaměstnávání.

Výsledky kontrolní činnosti v oblasti nelegálního zaměstnávání umožňují vyslovit závěr, že její dopady v oblasti zlepšení kvality právního vědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců, jako nástroj individuální a generální prevence na potenciální kontrolované subjekty, lze jednoznačně hodnotit jako pozitivní.

XVII. Kontroly dodržování pracovněprávních předpisů na úseku agenturního zaměstnávání a vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb v členských zemích EU

Počet podnikatelských subjektů, které mají povolení ke zprostředkování zaměstnání od Generálního ředitelství Úřadu práce České republiky, počínaje rokem 2008 z počtu cca 2 500 postupně klesal. V roce 2013 byl zaznamenán opětovný mírný nárůst a počet subjektů, které mají povolení ke zprostředkování zaměstnání. V současné době se pohybuje mezi 1 500 a 1 600. Dochází také k přirozenému procesu, kdy některé agentury práce zanikají, transformují se a vznikají nové.

Od 1. 1. 2012 se rozšířila kontrolní působnost Státního úřadu inspekce práce o oblasti spadající do tohoto data do gesce úřadů práce. Legislativně je zprostředkování zaměstnání upraveno jak v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, tak v zákoně 262/2006 Sb., zákoníku práce. Pro inspekci práce se tak významným způsobem rozšířil předmět kontrol prováděných u agentur práce. Na druhou stranu to umožnilo komplexní provádění kontrol a vytvořila se tak možnost získat ucelený přehled o plnění všech povinností, které agentury práce musí podle pracovněprávní legislativy dodržovat.

V roce 2013 se zintenzivnila spolupráce s Generálním ředitelstvím Úřadu práce České republiky, které vydává povolení ke zprostředkování zaměstnání, a také je odnímá. K odnětí povolení k zprostředkování zaměstnání může dojít mimo jiné i na základě výsledků kontroly provedené orgány inspekce práce. Tato úzká spolupráce s GŘ Úřadu práce pomáhá při zlepšování dodržování pracovněprávních předpisů agenturami práce působícími na českém trhu práce.

Dalším prostředkem pro zlepšení dodržování pracovněprávních předpisů agenturami práce může být spolupráce s asociacemi agentur práce. Jejich představitelé projevují zájem o to, aby jejich členové neztráceli vlastní kredit na trhu práce díky agenturám, které nedodržují právní předpisy, případně podnikatelským subjektům, které nemají povolení ke zprostředkování zaměstnání, ale fakticky ho provádějí. Orgány inspekce práce kladou důraz na prevenci a co nejširší informovanost podnikatelských subjektů působících v oblasti zprostředkování zaměstnání.

Kontroly se v roce 2013 týkaly nejen agentur práce, které přidělují své zaměstnance k uživatelům, ale poprvé i těch agentur práce, které provádějí jen zprostředkování zaměstnání a poradenskou činnost a nepřidělují své zaměstnance k uživateli.

Současně s kontrolami agentur práce, které přidělují své zaměstnance k dočasnému výkonu práce k uživatelům, provádějí inspektoři kontroly samotných uživatelů. Zejména pro porovnání srovnatelných pracovních a mzdových podmínek je kontrola u uživatele nezbytná. Jen tak lze doložit, zda pracovní a mzdové podmínky agenturních zaměstnanců nejsou horší, než jsou nebo by byly pracovní a mzdové podmínky kmenových zaměstnanců uživatele.

Součástí zadání úkolu byla i kontrola cizích státních příslušníků zaměstnaných v agenturách práce a kontrola vysílaných pracovníků. Protože agentury práce nesmí přidělovat k uživatelům občany z třetích zemí, byla kontrola zaměřena i tímto směrem. Kontroly pracovníků vysílaných k výkonu práce do České republiky nebo z České republiky byly prováděny jen na vyžádání zahraničních inspekcí ze zemí Evropské unie. Podle sdělení oblastních inspektorátů práce na takové pracovníky v rámci kontrolní činnosti sami nenarazili. Provedené kontroly byly vždy výsledkem žádosti Státního úřadu inspekce práce o jejich provedení, a to na základě požadavku zahraničního inspekčního orgánu.

Oblastní inspektoráty práce provedly v rámci úkolu v roce 2013 celkem 224 kontrol, z toho bylo **149** kontrol agentur práce a **75** kontrol uživatelů. Celkově bylo při kontrolní činnosti oblastních inspektorátů práce zkontrolováno **567** agentur práce. Rozboru byly podrobeny z důvodu možnosti porovnání výsledků pouze kontroly agentur práce, jejichž výsledky byly zařazeny do stanoveného úkolu. Důvodem je skutečnost, že analyzované kontroly zahrnovaly předmět kontroly stanovený zadáním hlavního úkolu. Jen takovým způsobem kontroly lze úkol objektivně vyhodnotit.

Ostatní kontroly agentur práce byly provedeny napříč dalšími hlavními úkoly. Nejvíce těchto kontrol bylo provedeno na základě přijatých podnětů ke kontrole. Při provádění kontrol na podnět byl předmět kontroly zaměřen na obsah podnětu. Výsledky těchto ostatních kontrol jsou zahrnuty v závěrečných zprávách příslušných hlavních úkolů (podněty, BOZP apod.)

Z celkového počtu **149** kontrol agentur práce bylo **65** (44 %) bez zjištění nedostatku a **84** (56 %) s nedostatkem, přičemž celkový počet zjištěných nedostatků byl **237**. Z celkového počtu **75** kontrol uživatelů bylo **42** (56 %) bez zjištění nedostatku a **33** (44 %) s nedostatkem, přičemž celkový počet zjištěných nedostatků byl **56**.

Přehled porušení zjištěný kontrolami agentur práce podle oblastí v počtech a procentním vyjádření je níže v tabulce 1.

Oblastní inspektoráty práce uložily ve sledovaném období agenturám práce na základě výsledků kontrol podle zvláštního úkolu celkem **15** pokut v celkové výši **1.453.000 Kč**. Uživatelům byly uloženy celkem **4** pokuty v celkové výši **250.000 Kč**. Pokuty byly ukládány zejména za porušování ustanovení týkajících se agenturního zaměstnávání, z toho nejčastěji za nedodržení rovných podmínek mezi agenturními zaměstnanci a kmenovými zaměstnanci uživatele, a dále nejčastěji za porušování v oblasti odměňování a pracovní doby.

Cíle úkolu, opakovanými kontrolami na úseku agenturního zaměstnávání zamezit obcházení pracovněprávních předpisů, bylo dosaženo částečně. Je skutečností, že u některých agentur práce došlo ke zlepšení stavu, zejména u těch větších. U těchto jsou prováděny na různých provozovnách kontroly opakovaně z důvodu přijatých podnětů ke kontrole. Tyto větší agentury práce důsledněji dodržují právní předpisy a mají zavedený a propracovaný systém, na který dohlíží jejich právní poradci. Naopak malé agentury práce dávají poměrně často

přednost zisku před kvalitou a dobrým jménem a opakovaně se dopouštějí obcházení nebo přímo porušování pracovněprávních předpisů.

Důležitá je také skutečnost, zda je agentura členem některé z asociací podnikatelů v agenturním zaměstnávání. Tyto asociace důsledněji dbají na poskytování kvalitních služeb a samy upozorňují na ty subjekty, které zákony porušují. Stále v oblasti agenturního zaměstnávání přetrvávají jevy, které nelze prokázat jako porušování pracovněprávních předpisů. Jedná se např. o různé praktiky při platbách za ubytování, cestovní náhrady, různé dobrovolné srážky ze mzdy, nesplněné sliby v odměňování, o pracovní dobu, bonusy, apod.

Problémem zůstávají situace, kdy podmínky předčasného ukončení přidělení nejsou sjednány. V praxi se stává, že uživatel přestane zaměstnanci agentury přidělovat práci, oznámí to agentuře a ta se zaměstnancem předčasně ukončí i pracovní poměr. Velmi často k takovému ukončení pracovněprávního vztahu dojde, když zaměstnanec onemocní.

Pokud jde o samotný průběh kontrol, nevyskytuje se již tolik problémů se zajišťováním dokladů nebo nedosažitelností kontrolované osoby. Samozřejmě k těmto situacím v menší míře dochází stále. Celkově je horší spolupráce ze strany kontrolovaných osob, když jsou statutární zástupci kontrolovaných společností cizími státními příslušníky, a to zejména ze třetích zemí. Problémy jsou také s družstvy, jejichž členové jsou cizí státní příslušníci.

Pro úspěšné provedení kontroly agentury práce, která dočasně přiděluje zaměstnance k uživateli, je velmi důležité provést kontrolu i u uživatele. Jen tak lze úspěšně prokázat, zda postavení agenturních zaměstnanců není horší než kmenových zaměstnanců uživatele na stejné pozici. Vedení evidence odpracované pracovní doby prvotně vede uživatel, který potom na základě této evidence poskytuje podklady agentuře práce. Význam kontroly uživatele bude zdůrazněn v následujícím roce, a to i způsobem provádění kontrol. Záměrem je provést prvotní kontrolu u uživatele a následně provést kontroly u všech agentur práce, které zde působí. Obdobným způsobem se budou provádět kontroly i opačně – nejdříve u agentury práce a potom u všech jejích uživatelů. Takto lze porovnat podmínky mezi agenturami práce navzájem a také mezi srovnatelnými uživateli.

Inspektoři se i v minulém roce setkali jak s těmi zaměstnavateli, kteří mají povolení ke zprostředkování zaměstnání, tak i s těmi, kteří ho nemají, ale ve skutečnosti se chovají jako agentura práce. Obě skupiny využívají při přidělení svých zaměstnanců k výkonu práce k uživateli obchodní smlouvy místo dohod uzavřených podle § 308 zákoníku práce. Univerzální postup v těchto případech nelze stanovit. Je třeba vždy individuálně posoudit, zda přidělování zaměstnanců k jinému zaměstnavateli splňuje znaky agenturního zaměstnávání, nebo jde o čisté provedení zakázky (díla) mezi dvěma podnikajícími subjekty.

Hlavní úkol zaměřený na kontroly agentur práce je opět zařazen do plánu kontrol roku 2014.

Vysílání pracovníků

Součástí zadání úkolu v oblasti agenturního zaměstnávání jsou i kontroly vysílaných pracovníků v rámci poskytování služeb podle směrnice 96/71/ES o vysílání pracovníků. Kontroly jsou prováděny výhradně na žádost zahraničních inspekčních orgánů působících v zemích Evropské unie, případně přímo na žádost zaměstnanců z těchto zemí pracujících na území České republiky.

V roce 2013 bylo přijato **20** nových žádostí, dalších **7** jich nevyřízených přešlo z roku 2012.

Většina žádostí se týkala těchto okruhů:

- ověření sídla nebo provozovny zaměstnavatele a statutárních orgánů
- zjištění, zda vyjmenovaní zaměstnanci byli zaměstnanci subjektu podnikajícího v zahraničí
- zjištění pracovních a mzdových podmínek sjednaných se zaměstnanci v ČR
- legálnost vysílání (pracovní cesty) do zahraničí
- ověření nároků na cestovní náhrady
- nevyplacení mzdy
- vyplacení nižší mzdy, než byl nárok
- ověření pracovněprávního vztahu
- nelegální zaměstnávání
- působení personálních agentur

Státní úřad inspekce práce žádal sám v roce 2013 o prověření zaměstnavatele v jiné zemi Evropské unie v 7 případech. Všechny žádosti byly v roce 2013 vyřízeny. Týkaly se zejména těchto okruhů:

- ověření pracovní doby a mzdových nároků
- nelegální práce
- skončení pracovního poměru a dokladů s tím souvisejících
- porušování předpisů o pracovní době v nákladní dopravě
- nevyplacení mzdy
- působení agentur práce.

XVIII. Mimořádné kontrolní akce zaměřené na oblast pracovních vztahů a podmínek

Mimořádné kontrolní akce, jako jeden z kontrolních úkolů orgánů inspekce práce, byly do plánu kontrolní činnosti zařazeny poprvé v roce 2011 v rámci koordinovaných kontrol, prováděných společně všemi kontrolními orgány v gesci MPSV. Kontroly se zaměřovaly především na oblast odhalování a potírání výkonu nelegální práce, ale i na vybrané oblasti pracovních vztahů a podmínek a BOZP. V roce 2012 byly mimořádné kontrolní akce zařazeny mezi hlavní úkoly orgánů inspekce práce v oblasti kontroly nelegální práce. Zkušenosti z této formy kontrolní činnosti a pozitivní výsledky mimořádných kontrolních akcí realizovaných v předchozích letech tak odůvodňovaly jejich zařazení do plánu kontrolní činnosti orgánů inspekce práce i v roce 2013, přičemž samostatně byl stanoven úkol pro odhalování nelegální práce a samostatně pak tento úkol zaměřující se přednostně na oblast pracovních vztahů a podmínek.

Mimořádná kontrolní akce je obvykle prováděna v kratším časovém úseku, a to buď na celém území ČR, nebo pouze regionálně. Státní úřad inspekce práce tak v roce 2013 vyhlásil 2 celorepublikové mimořádné kontrolní akce a dále si jednotlivé oblastní inspektoráty práce volily vlastní regionální mimořádné kontrolní akce. Určitá volnost ve výběru regionálních mimořádných akcí byla oblastním inspektorátům práce ponechána již proto, že se problémy v regionech různí, a také proto, že znalost regionů jednotlivých oblastních inspektorátů práce je značná a vypovídá o zmapování regionu důkladnou kontrolní činností.

Vyhodnocení jednotlivých mimořádných kontrolních akcí

V této části budou zvlášť vyhodnoceny 2 celorepublikové mimořádné kontrolní akce vyhlášené Státním úřadem inspekce práce a další regionální mimořádné kontrolní akce vyhlášené jednotlivými oblastními inspektoráty práce.

I. Celorepublikové mimořádné kontrolní akce

Pro 1. čtvrtletí roku 2013 byla Státním úřadem inspekce práce stanovena mimořádná kontrolní akce v oblasti pracovních vztahů a podmínek se zaměřením na vybrané řetězce s rychlým občerstvením – KFC, McDonald's a Tchibo. Pro 2. čtvrtletí roku 2013 byla Státním úřadem inspekce práce stanovena mimořádná kontrolní akce v oblasti pracovních vztahů a podmínek se zaměřením na zaměstnavatele provozující bezpečnost a pátrací činnost. V dalších čtvrtletích pak Státní úřad inspekce práce upřednostnil vyřizování podnětů ke kontrole a provádění kontrol napříč odvětvími.

Vybrané řetězce s rychlým občerstvením

Na základě zkušeností z roku 2012, kdy byl k celorepublikové kontrole vybrán určitý zaměstnavatel s provozovny po celé ČR, byla zvolena i tato mimořádná kontrolní akce. Při takovémto typu kontrol lze snadno zjistit, zda zjištěné porušení je ojedinělé nebo jde o jakési systémové řešení jednoho zaměstnavatele. K tomuto je pak samozřejmě přihlíženo při ukládání sankce. Na vybrané řetězce byly v minulosti podány podněty ke kontrole směřující

do oblastí pracovní doby, odměňování a ochrany osobních práv zaměstnanců (především sledování zaměstnanců kamerami). U provozovatele sítě KFC společnosti AmRest s. r. o. bylo provedeno 23 kontrol na 23 provozovnách. U provozovatelů sítě McDonald's ČR (provozovatelé se různí, jde o systém franchisových smluv) bylo provedeno 28 kontrol na 28 provozovnách. U společnosti Tchibo Praha, spol. s r. o. bylo provedeno celkem 15 kontrol na 15 provozovnách.

Při výše uvedených kontrolách byly zjištěny nedostatky na úseku pracovní doby, odměňování i na úseku ochrany osobních práv zaměstnanců. Informace z podnětů ke kontrole tak byly kontrolami potvrzeny.

U společnosti AmRest s. r. o. jako provozovatele sítě KFC bylo nejvíce porušení zjištěno na úseku ochrany osobních práv zaměstnanců, tj. snímání zaměstnanců kamerovým systémem při práci. Zaměstnavateli bylo uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Pokutu za toto porušení není možné podle zákona o inspekci práce uložit, zjištění ale byla předána Úřadu pro ochranu osobních údajů. Rovněž na úseku pracovní doby a odměňování bylo zjištěno několik nedostatků, přičemž v oblasti pracovní doby se zjištění opakovala na několika provozovnách.

U provozovatelů sítě McDonald's bylo nejvíce porušení zjištěno na úseku odměňování, a to při poskytování minimální a zaručené mzdy a dále při poskytování příplatků ke mzdě. Dále byly zjištěny nedostatky na úseku pracovní doby. Na úseku ochrany osobních práv zaměstnanců byly zjištěny 2 nedostatky, tedy narušování soukromí zaměstnanců na pracovišti u dvou provozoven.

U společnosti Tchibo Praha, spol. s r. o. bylo nejvíce porušení zjištěno na úseku pracovní doby. Porušení na úseku odměňování bylo ojedinělé a porušení na úseku ochrany osobních práv zaměstnanců nebylo zjištěno.

Celkem bylo těmto provozovatelům uloženo **9** pokut v celkové výši **308.000 Kč**. Nejvíce pokut bylo uloženo za nedostatky v oblasti pracovní doby.

Bezpečnostní a pátrací činnosti

Pro druhé čtvrtletí pak Státní úřad inspekce práce zvolil mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na určité odvětví, ve kterém je stabilně velký počet podnětů ke kontrole. Kontroly se zaměřily především na oblast pracovní doby a odměňování zaměstnanců.

Oblastní inspektoráty práce provedly celkem **87** kontrol u zaměstnavatelů podnikajících v oblasti bezpečnostní a pátrací činnosti. Kontroly byly prováděny u malých, středních i velkých zaměstnavatelů, kdy výběr zaměstnavatelů byl ponechán plně v gesci jednotlivých oblastních inspektorátů práce. Při kontrolách bylo nejčastěji zjišťováno porušení na úseku pracovního poměru, pracovní doby a odměňování. Přibližně polovina všech kontrol byla ukončena bez zjištění porušení pracovníprávních předpisů. Za zjištěná porušení bylo uloženo **8** pokut v celkové výši **340.000 Kč**.

Zajímavým poznatkem z těchto kontrol vyskytujícím se takřka na celém území České republiky je rozvoj určitého druhu obcházení zákona v oblasti pracovní doby. Zákoník práce stanoví mantinely pro výkon práce v jednotlivých dnech, týdnech a taky v roce s ohledem na možnosti regenerace lidského organismu. Aby tyto mantinely nemusely být dodržovány, vymýšlejí zaměstnavatelé různé způsoby obcházení. Např. vedení dvojí evidence pracovní doby, sjednávání paralelních pracovněprávních vztahů u jednoho zaměstnavatele (s uvedením rozdílného druhu práce), kdy prokázání těchto jevů je vcelku složité. Vynalézavější a odvážnější zaměstnavatelé pak zakládají 2 a více společností se stejnou podnikatelskou činností, kdy zaměstnance zaměstnají na stejný druh práce ve 2 a více společnostech, přičemž výkon práce je shodný a mnohdy prováděný na stejném pracovišti. Proto je nutné, aby zaměstnanci při sjednávání pracovních poměrů nebo dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr byli zvláště opatrní.

II. Regionální mimořádné kontrolní akce

Tyto mimořádné kontrolní akce byly prováděny v jednotlivých regionech dle zkušeností z předchozích kontrol v daném regionu. Každý oblastní inspektorát práce provedl na území kraje či krajů ve svém místní působnosti minimálně 4 mimořádné kontrolní akce v roce.

Při regionálních mimořádných kontrolních akcích bylo oblastními inspektoráty práce provedeno celkem **1 397** kontrol. Při těchto kontrolách bylo zjištěno **961** porušení pracovněprávních předpisů, kdy nejčastěji bylo zjištěno porušení na úseku odměňování, pracovní doby a pracovního poměru či dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Pokutu oblastní inspektoráty práce uložily **53** zaměstnavatelům v celkové výši **1.282.500 Kč**.

Všechny mimořádné kontrolní akce, tedy celorepublikové i regionální, se ukázaly jako sankčně významné. Uloženo bylo celkem **71** pokut v celkové výši **1.960.500 Kč**.

V systému kontrol orgánů inspekce práce v oblasti pracovních vztahů a podmínek se potvrdilo, že takto nastavené kontrolní úkoly jsou velmi efektivní. Zvláště pak regionální mimořádné kontrolní akce na úseku pracovních vztahů a podmínek zaměřené dle specifík a potřeb v regionech jednotlivých oblastních inspektorátů práce potvrdily domněnku o důkladné znalosti jednotlivých oblastních inspektorátů práce svých regionů. Ale na druhou stranu i celorepublikové akce vždy zaměřená na určitého zaměstnavatele či určité odvětví plní nejen preventivní osvětu v daném okruhu zaměstnavatelů.

Obchodním řetězcům celkově a zaměstnavatelům provozující bezpečnostní a pátrací činnost bude Státní úřad inspekce práce věnovat kontrolní pozornost i nadále, neboť se tradičně jedná o odvětví se zvýšeným počtem podnětů ke kontrole a se značným počtem zjištěných porušení. Stejně tak z regionálních mimořádných kontrolních akcí vystoupila odvětví, kterým se oblastní inspektoráty práce budou věnovat i nadále, neboť se potvrdila domněnka o problémech v těchto odvětvích. Ať už se problematičtějšími odvětvími zabývají orgány inspekce práce v rámci plánovaného hlavního úkolu nebo pak v rámci kontrol s využitím podnětů ke kontrole, vždy budou kontrolní činnosti věnovat patřičnou pozornost. Oproti výsledkům z uplynulých let lze také pozorovat určitý nárůst v počtu a výši uložených pokut.

V oblasti pracovních vztahů a podmínek orgány inspekce práce ne vždy přistupují ihned k ukládání sankcí, pokud je ale porušení závažné, opakující se nebo se týká většího okruhu osob, je zpravidla žádoucí působit na zaměstnavatele i touto cestou.

Pro rok 2014 nebyl stanoven žádný obdobný kontrolní úkol, nicméně to nebude znamenat úbytek kontrol v daných odvětvích. Kontroly budou nadále prováděny i s využitím podnětů ke kontrole. To samozřejmě nevylučuje na základě aktuální potřeby vyhlášení mimořádné akce v průběhu roku. Tak, jako jsou v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci vyhlašovány tzv. kampaně, je možné v oblasti pracovních vztahů a podmínek vyhlásit mimořádné kontrolní akce. Zvláště pak v případě, kdy jejich efektivita byla tímto úkolem potvrzena.